

fovea oberaza

6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ

24 ŞUBAT 2023
S BİLİŞİM DANIŞMANLIK

İÇİNDEKİLER

Kamuoyundan Farklılaşan Tespitler-Özet.....	02
Temel Büyüklükler	04
Depreme Müdahalede İşleyiş.....	08
Anlık Müdahalenin Kamuda Ana Yürütücüleri-AFAD ve İçişleri Bakanlığı	24
Anlık Müdahalenin Kamuda Ana Yürütücüleri-Valilikler	32
Anlık Müdahalenin Kamuda Ana Yürütücüleri-Komutanlıklar.....	39
Kırılgan Politik Fay Hatlarında Yeni Mevzii Kırılganlıklar	45
Sivil Toplum.....	60
Değerlendirmeler.	67
Netice.....	68

Siyasi İstikrar İndeksi (Sİİ)

Referans No: 130678

6 Şubat Kahramanmaraş Depremi

Çalışma; depremi boyut ve yol açtığı yıkımın detay ve hacmi, depreme müdahalenin genel işleyişinden ziyade, **Hükümet, İdare, Sivil Toplum düzeyde** depremin **politik etkisi**, sayılanların tepkimeleri, **tepkimelerin politik ederleri** cihetinden kaleme alınmıştır. Depremin ekonomik etkileri hacim kısıtları ve maliyet belirsizlikleri (*prefabrik/betonarme sair*) nedeniyle çerçeve dışı bırakılmıştır. Çalışmada kullanılan bilgi ve veriler, sahada çalışan onlarca grupta sürekli bağlantılarla teyit edilerek işlenmiştir.

Kamuoyundan Farklılaşan Tespitler-Özet

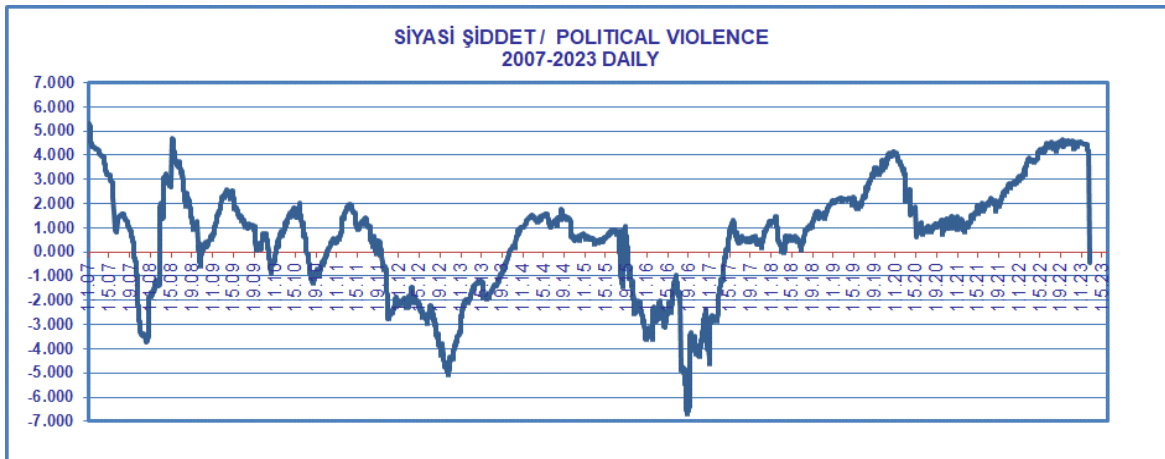
66. Hükümet'in, 6.Şubat K. Maraş depreminde yönetim ve koordinasyon ağır aksaklıkları paylaşılan genel kanaattir. Depreme zayıf, gecikmeli ve yer yer hatalı tepkime, Hükümet'in hususi ve/veya muayyen sektör sahada başarısızlığını değil, genel yönetim ve koordinasyon bozukluğunun, ayrıca, idari kapasitede çökme eşiğini zorlayan ancak henüz oraya varmayan tahribatın sağlam göstereniydi.
- Çiftli/ikili deprem, merkezî müdahale yeteneklerini gecikmeli ve tereddütlü hale getirmiştir. İlk depremden sonra arama-kurtarmada derhal müdahale, öngörülemese de sahada kritik müdahale yürüten insan kaynağında ciddi kayba yol açacaktı.
- Sivil toplum ve sosyal medya etkinliği, özellikle enkaz bilgi ve yönlendirmeleri, enkaza müdahale ağır spesifik baskıları, arama kurtarmada müdahaleyi geciktirmiş, aksatmış, manipüle edebilmiştir.

4. Başkan Erdoğan, mevzuattaki netliğe rağmen bölgesel ölçekteki depremde genel koordinasyonu İçişleri Bakanı Soylu'ya tevdi etmemiştir. Bunu politik olarak yerinde görmekle birlikte genel koordinasyonda aksamaya yol açtığını kabul etmek gerekir. Başkan Erdoğan, bölgedeki askerî birlikleri kanuni şart ve şekle bağlı kalarak görevlendirmemiştir. İki süreçte de Ak Parti-Erdoğan, uzun yıllardır iddialı söylemlerle teşkil ettirdiği kendince mevzuatını devre dışı bırakabilmiştir.

5. *Bakan Performansları* raporlamamızda ısrarla vurguladığımız husus şuydu; çekirdek-temel işlevlerin (*Adalet, İçişleri, Dışişleri, Savunma-Güvenlik, Hazine-Maliye*) üst üste bindirilmesi 66. Hükümet'i işlevsel çökmeye maruz bırakmaktaydı. 66. Hükümet genel işleyişi böyleydi. Şimdi ortada bir büyük deprem var ve depreme müdahalede tüm işlevlerin tek bir işlev addedilmesi (*tek bir işlev altında toplanması*) gerekirken 66. Hükümet, bunları saha/alan ve konular şeklinde keskin ayırtırmaktaydı.

6. Seçime girerken ülkenin bütünlüklü okunma ve yönetilmesine dair mevcut ağır işlevsizlik, deprem nedeniyle pekişerek sürecektir. 6.Şubat K. Maraş depreminin politik en büyük bedellerinden biri, bu pekişmedir.

Temel Büyüklükler

13,5 milyon T.C. vatandaşı 1,7 milyon sığınmacı olmak üzere 15,2 milyonluk kitle depremden doğrudan etkilenmiştir. 10 il 113 ilçe (*bunların tamamı depremden tümüyle etkilenmemiştir*) ve çevresinde 1 ilçeyi yıkıcı ölçüde etkileyen 6.Şubat-K. Maraş depreminde 43.556'dan fazla vatandaşımız, en az 4.000 kadar (*resmî 3.841, tahmini 6.100*) Suriyeli sığınmacı ölmüştür. En az 115.000 üstünde vatandaşımız, yaklaşık 20.000 kadar Suriyeli sığınmacı yaralanmıştır. Asıl ifade "yaralıdır", **yaralanan** sayısı bunun hayli fevkindedir.

Yaklaşık 2,5 milyon vatandaşımız ve 400.000 kadar Suriyeli sığınmacı evsiz yahut barınmasız kalmış görünmektedir. **Bölgeden tahliye edilen mukim sayısı** resmî rakamlara göre **461.000**, tahminlerimize göre 2 milyon üstündedir. GSM şebeke trafiğinden anlaşılan, daha önce deprem bölgesinde bulunan 2,5 milyon üstünde sinyal, bölge dışından gelmektedir. Barınmasız kalmış 2,5 milyonluk T.C. vatandaşı ve 0,4 milyonluk Suriyeli sığınmacı kitleye halen; konteynırlarda 30.000, çadırlarda 720.000, KYK yurtlarında 460.000, kamu tesislerinde 200.000, otel-pansiyon ve diğerleriyle birlikte yaklaşık 1.700.000 kişiye kamu imkânlarıyla barınma sağlanmıştır.

Region	Number of housing units	Number of insured homes	Insurance rate
Gaziantep	339 000	218 678	64.50%
Kilis	25 000	14 929	59.70%
Kahramanmaraş	210 000	113 011	53.80%
Panlıurfa	198 000	104 824	52.90%
Malatya	188 000	97 959	52.10%
Adana	479 000	219 889	45.90%
Adıyaman	89 000	39 941	44.90%
Osmaniye	101 000	42 839	42.40%
Hatay	315 000	126 413	40.10%
Diyarbakır	231 000	77 935	33.70%
Total	2 175 000	1 056 418	49%

20.Şubat itibariyle DASK, 222.000 kadar poliçe sahibinin müracaatını bilgilendirmiştir. Enteresandır; yabancı araştırma ve gözlem merkezleri, daha ilk

günlerden, konutlardaki yıkıma dair pek isabetli tahminde bulunmuş; yıkım %50'ye yakındır. Muhtemelen, reasürans dosyaları isabetli tahmin nedeni, ufak yangılı, kayıt dışı ekonomi nedeniyledir. Yukarıda nakledilen İngilizce tablo böylelikle.

Depremde, resmî rakamlara göre 269.000 acil yıkık/yıkılacak konut, 69.000 kadar ticarethane, kırsalda 10.000 kadar hane söz konusudur. Bundan öte, 985.000 az hasarlı olmak üzere, 119.000 konut hasarlı, 241.000 konut ağır hasarlı, 66.500 yıkık, 39.000 acil yıkılacak konut söz konusudur. Deprem bölgesinde toplam **2.943.000 bağımsız bölümden 1.450.000'i** depremden ağır ya da hafif ölçüde etkilenmiştir.

7.7 Mw Kahramanmaraş Depremi																				
06.02.2023 TARİHLİ KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ İLLER İÇMALİ																				
İLÇE	YIKIK		AÇIL YIKILACAK		AĞIR		ORTA		AZ HASARLI		HASARSIZ		TESPİT YAPILAMADI		GİRİLEMEDİ		TOPLAM			
	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM	BİNA	BAĞIMSIZ BÖLÜM		
ADANA	12	304	8	136	65	1149	415	9820	2306	49791	7544	98988	226	1057	296	1871	10.872	163.116	85	1.589
ADYAMAN	2349	9844	837	3275	7363	23740	3528	14027	16364	51484	14747	31450	1767	6292	4065	12243	51.020	152.355	10.549	36.859
ANTAKYA	175	653	55	468	737	6796	969	11388	9446	102771	24114	213845	1855	9525	2153	5856	39.444	351.302	967	7.917
ELAZIĞ	1	2	13	93	807	4516	157	943	1931	19713	1107	13382	97	591	49	346	4.157	39.586	821	4.611
GAZİANTEP	3364	7096	1604	5343	9373	22522	5301	21006	38946	230014	124482	425000	10802	24476	16340	40074	210.235	775.554	14.341	34.961
KAHRAMANMARAŞ	3752	15940	2782	10689	12660	50529	1894	12593	29938	131316	38792	86326	3720	10074	9282	27350	102.820	344.817	19.194	77.158
MALATYA	2285	8137	343	1603	11232	46711	1533	10174	14510	78958	13843	46300	1898	4520	7912	32895	53.556	229.298	13.860	56.451
HATAY	5696	23090	3049	14674	17077	71865	5839	29.034	29707	98.809	62182	141.173	1446	5346	4872	14159	129.868	398.150	25.822	109.629
KİLİS	272	393	99	143	744	1178	262	1520	3892	21488	6239	21562	217	371	744	1459	12.469	48.114	1.115	1.714
OSMANIYE	223	910	336	2013	2712	8572	387	2897	10490	50764	31446	70021	1197	2777	1628	3211	48.419	141.165	3.271	11.495
ŞANLIURFA	71	185	65	251	448	2928	714	5534	19356	150862	26935	112612	1770	6929	5418	20456	54.777	299.757	584	3.364
TOPLAM	18.200	66.554	9.191	38.688	63.218	240.506	20.939	118.936	176.886	985.970	351.426	1.260.659	24.995	71.958	52.759	159.920	717.637	2.943.214	90.609	345.748

İÇMAL	BİNA SAYISI	BAĞIMSIZ BÖLÜM
HASARSIZ	351.426	1.260.659
AZ HASARLI	176.886	985.970
ORTA HASARLI	20.939	118.936
AĞIR HASARLI	63.218	240.506
YIKIK	18.200	66.554
AÇIL YIKILACAK	9.191	38.688
TESPİT YAPILAMADI	77.754	231.878
TOPLAM	717.614	2.943.191

TOPLAM BİNA SAYISI	717.614
TOPLAM BAĞIMSIZ BÖLÜM	2.943.191
TOPLAM AÇIL+AĞIR+YIKIK BİNA	90.609
TOPLAM AÇIL+AĞIR+YIKIK KONUT SAYISI	269.051
TOPLAM AÇIL+AĞIR+YIKIK TİCARETHANE SAYISI	61.890
TOPLAM AÇIL+AĞIR+YIKIK AHİR SAYISI	3.809
TOPLAM AÇIL+AĞIR+YIKIK DİĞER HANE SAYISI:	10.998

66.554 yıkık, 240.506 ağır hasarlı konutlarda deprem anında sırasıyla yaklaşık 273.000 ve 986.000 kişi bulunmalıydı. Bulunmalıydı ama ilk-depremden sonra binalardan çıkışı ve dışarıda bekleyenleri hatırlatmalıyız. Bu zamanlı-sıralı deprem, yıkıklarda ölümlerin kesin ve çok, ağır hasarlı binalarda ölümlerin zayıf ihtimal düşük/seyrek olarak sınıflandırmayı makulleştiricidir.

Ağır hasarlı binaların ölümden ziyade hafif yaralanmaya yol açabileceğini iyimser yaklaşımla varsayarak; ölü (43.556) ve yaralı (115.000) sayısı belli, enkaz

altından kurtarılan (114.000) ayrıştırıldığında yıkık binalarda yaklaşık en çok 7.000-8.000 kişi daha olabilirdi.

Bu nedenle 6.Şubat K. Maraş depreminde yüzbinler öldü açıklamalarına itibar etmemekte, Suriyeli sığınmacılar hariç akıbeti henüz izlenemeyen kişi sayısı 7.000-8.000 kişi kadar değerlendirmekteyiz.

İlk depremin çiftli oluşu ve ikinci depremin gündüz öğle saatine gerçekleşmesi, ölümlerin sınırlı kalmasına ana etkindir. Böyle bakıldığı ve bölgede ortalama 4,1 hane halkı sayısı (*resmî rakam 3,96'dır*) temel alındığında 5.950.000 kişi, bunun %30'u 14 yaş, toplamda yaklaşık %40'ı 18 yaş altındadır, depremten dolayı "doğrudan siyasi şiddete" maruz kalmıştır.

Depremden sonra devamen, toplam 15,2 milyonluk kitlede yaklaşık 6 milyon kadar çocuk, en az 6-12 ay, düzenli hayat, barınma, yeterli ve düzgün beslenmeden mahrum kalacak, ömür boyu bunun eksikliğini taşıyacaktır. Deprem bölgesinde 265.000 T.C. vatandaşı kadın hamileydi. Bunların 25.000 kadarının doğuma 1 aydan

kısa müddet kalmıştı. Toplam 15.200.000 kişi doğrudan ve dolaylı siyasi şiddete maruz kalmıştır.

Deprem; bölgedeki hastaneleri, hastane hemen yakınında yol ve şebekeleri, diyaliz merkezlerini, üniversite ve okulları, havaalanlarını, kara ve otoyollarını, elektrik, su ve doğalgaz dağıtım şebekelerini, barajları, santralleri, iletişim altyapısını, kıyı limanlarını, tahıl silolarını vurmuş, önemli kısmını yıkabilmiştir.

Organize perakende mağazalarından büyük lojistik depolarına, çiftliklerden (*tavuk, küçükbaş, büyükbaş*), gıda soğuk hava depoları, sera ve bağlı tesisleşmelere, akaryakıt istasyonlarından yem-ilaç tedarikçilerine, sağlık merkezleri ve eczanelerden geniş kitlevî ihtiyaç temin sistemleri büyük ölçüde çökmüştür.

Depremden sonra kısmen olsa da bozulan güvenlik ortamında erişim kısıtları nedeninden, ayrıca; seyrek ve düşük profil denebilecek işleyişte (*elimizde olağan siyasi şiddet rakamları bulunmakta, depremde aşırı ya da olağanüstü denebilecek şiddet izlenmemiştir*) hırsızlık, yağma, zaruri el atmalarla hasarın ederi ve zaruri ihtiyaçlara erişim güçlükleri artmıştır.

Depreme Müdahalede İşleyiş

İlki 04.17'de 7,8 büyüklüğünde diğeri 13.24'te (7,6 büyüklükte) olmak üzere 2 farklı zamanda deprem söz konusudur. İlk zaman diliminde (04.17-04.19) deprem yaklaşık 100 ikincisi yaklaşık 60 saniye sürmüştür. İlk depremin 20. saniyesinden itibaren yaklaşık 7,6 büyüklüğünde bir deprem daha gerçekleşmiştir. Yani deprem ilk-zaman içinde çiftli deprem, yaklaşık 9 saat sonra ikincisi şeklinde "ikili" yapıdadır.

Bundan ayrı, depremin ikili ve çiftli ana karakteri, muazzam denebilecek şiddette artçı depremlerle eklemlenmiştir. İkili ve çiftli yapıdan başka, şiddetli artçı sarsıntılar da depreme müdahalenin hacim, işleyiş ve yeterliliğini ağır aksatmıştır: *Ana şoktan itibaren 09.02.2023 saat 16.00'a kadar geçen zamanda 1.300'e yakın deprem kaydedilmiş. Bunlardan orta şiddetli olan ilki birinci depremden 11 dakika sonra 6,6 şiddetinde, ikincisi ise ikinci depremden 1 saat 40 dakika sonra 6,0 şiddetinde yaşanmıştır. Maraş depremlerinde ölçülen 0,7 g üzerinde yer ivmesi ve 2 g üzerindeki spektral ivmeler depremin tahmin edilenden daha fazla yıkıcı olmasına neden olmuş ve sonuç olarak Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük afetlerinden biri gerçekleşmiştir.*

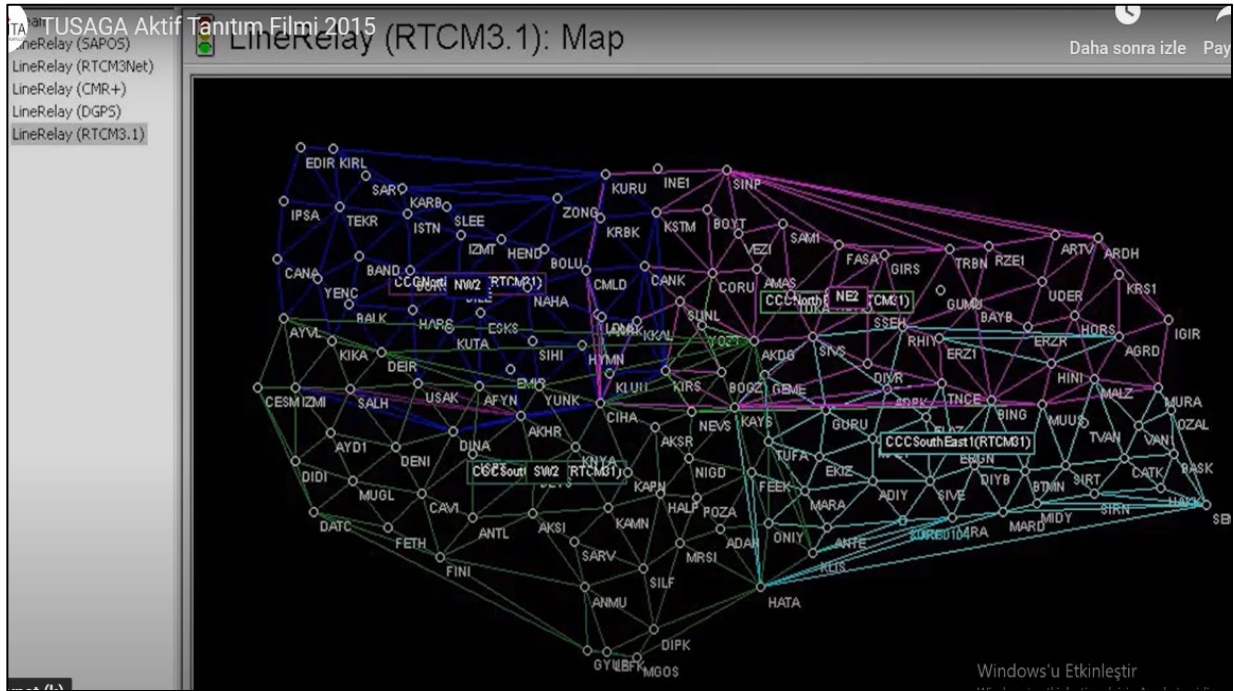
Ülke ölçeğinde deprem sensör ağlarımızın ağırlıklı Marmara'da konuşlandırıldıkları malumdur. K. Maraş-Antakya hattında sensör ve *Derin Kuyu Sismometre Ağı*'mızın yetersiz olduğuyorsa, söylenemezdir. Ülke çapında ~ 1.000 deprem sensörümüz mevcut, veri alma-değerlendirmenin AFAD ile düşük görünen etkileşimi, onlarca fay hattı ve farklı kırılım lokasyonunu, artçı depremlerin işleyişlerinin okunmasını yeterince destekleyememiştir. Jeo-fizik destekten büyük ölçüde mahrumiyet, toprak üstünde arama-kurtarma ekiplerinin enkaza erişim ve müdahale koordinasyonunda gecikme zemini kabul edilebilirdir.

Bölgedeki deprem sensörleriyle deprem istasyonlarının [*dört adettir; ANTE (Gaziantep), EKZ1 (Ekinözü), MLY1 (Malatya) ve ONIY (Osmaniye)*] anlık sarsıntı okumaları, **TUSAGA-AKTİF** sistemiyle **Harita Genel Komutanlığı**'na iletilmekte, bu

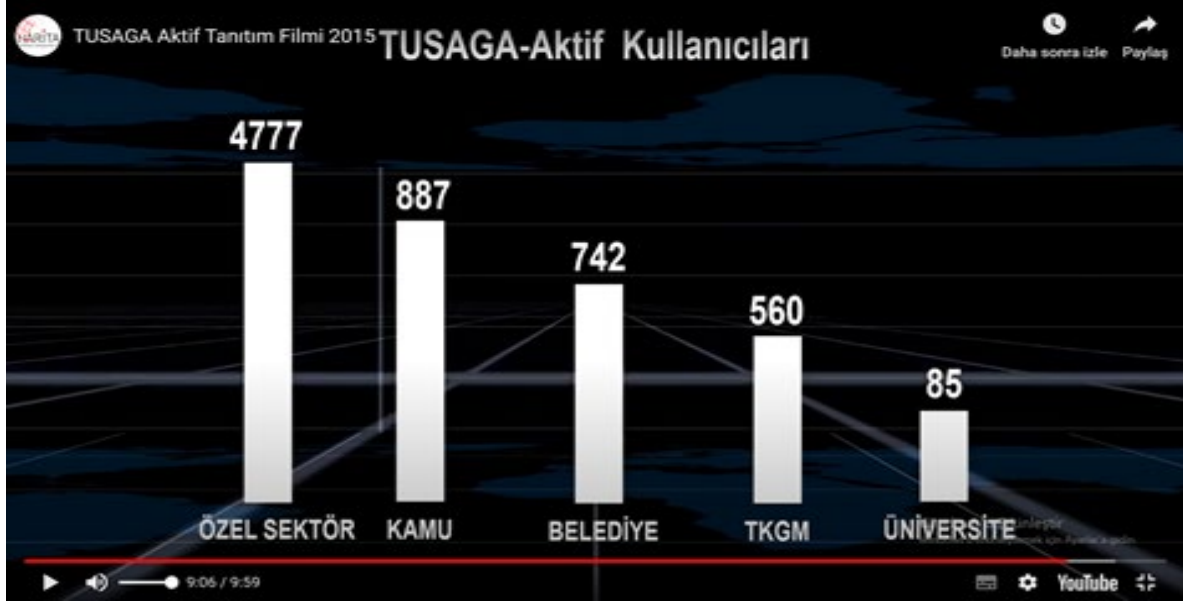
komutanlık, verileri **dijital haritalara** işlemektedir. AFAD, TUSAGA-AKTİF ve Harita Genel Komutanlık haritalamalarını baz alıp fiziken **depremi ve sahada** (yerleşim merkezi, mahalle, bina, tesis, elektrik gaz su sair şebekelerde) **yol açtığı yıkımı** okuyabilmektedir.

Söz konusu okuma elde mevcut olsa, AFAD, deprem ilk-gününde isabet ve süratle, ayrıca objektiviteyle arama-kurtarma timlerinin enkaz yönlendirmelerini başarabilecekti. Elde mevcudiyet ayrı, mevcutsa da ve ekiplere iletmışse de bu iletiler, sahadaki ekiplerce ifa edilemezdi zira sahadaki fiziki şartlarda tahribat öylesine büyüktü ki enkaz(lar)a süratle erişilemezdi.

Aksi de belirtilmeli; sensörlerimiz ve deprem istasyonlarımız konuşlandıkları yıkılan binalara rağmen belli ölçüde devrede, fay hattı yıkım ya da muhtemel yıkım bilgisi anlık olarak erişilebilir, bunun, acil müdahale ve arama kurtarmayı devreye almada **ihtiyatlılığı, temkini tetiklediğini/tetiklemediğini henüz tam bilmemekteyiz**. Böyleyse ve ilk 12-24 saatte acil müdahale arama kurtarmada kademeli devreye girme kararı verilmişse bunu, olumlu bulmaktayız. Ortada, yıkıcı

depremden sonra hasarlı binlerce binayı enkaza çeviren asıl ikinci deprem (13.24) gerçeği varken, böyledir.

Eğer jeo-fizik destekten mahrumiyet varsa bunu giderecek, sahadaki ekiplerin enkaz(lar)a erişim ve müdahalelerini koordine edecek temel-bilgi nereden temin edilecekti? Ya havadan/uydudan ya da yerde emniyet-jandarma saha gözlemlerinden. Misal Van depreminde vali süratle havaya yükselerek helikopterden sahayı gözlemlemiş, çok geniş alanda nereye nasıl müdahale edilecek, hangi yollar kesik düzgün bilgilendirme ve yönlendirme yapabilmişti. 6.Şubat depreminde havaalanları, uçak ya da helikopterler devreye girerek valilik düzeyde dahi havadan gözlem ve değerlendirme bilgisi üretememiştir.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı F. Oktay, "İlk gün hava şartları izin vermedi. 4 helikopter gitmeye çalıştı. Ölümüne giden güvenlik güçlerine dil uzatabilecek haysiyetsizlere bunu ithaf ediyorum."

Dronlar? Devreye alınsalar da yeterli ve sahadaki işleyişi tayin edici bilgileri bir türlü üretememişlerdir. Bundan ayrı, meteorolojik haritalamaya göre bölgede sabah saatlerinden itibaren havadan görüş/tespit imkânı kalmamıştır.

Deprem meydana geldikten sonra İTÜ UHUZAM'da hemen görüntü arşivleri incelenmiş ve deprem bölgesine ait mevcut görüntüler belirlenmiştir. Uydu verisi

sağlayıcıları ile iletişime geçilerek bölgeden alınan görüntülere erişim sağlanmıştır. Ancak bölgede çok geniş alanı kapsayan iklimsel bulutluluk ve hava koşullarının uygun olmaması nedeniyle ilk 24 saat süresince optik uydu görüntüleri uydu işletmecileri tarafından kullanılabilir şekilde alınamamıştır. Bulut engelinin azalması ile en erken 7.2.2023 tarihinde ve devam eden günlerde optik uydu görüntüleri temin edilmeye başlanmıştır. Görüntülerin bir kısmı UHUZAM arşivine entegre edilmiş ve tüm deprem verileri kullanıcıların erişimine açılmıştır. Nakil, İTÜ deprem raporundandır.

Dronlar uçak ve helikopterlere nazaran zor hava şartlarında da görev ifa edebilmekte, görüntü alabilmektedir. Dronlar, aldıkları görüntüleri belli parametrelerle anında sayısal haritalayabilmektedir. Drone sayısal haritaları ayrıca, enkazı yıkım derecesine göre tasnif edebilmekte, yollarının kapalı ya da açık oluşunu, erişim bilgisini, eğer yüklenebilirse içindeki nüfusu sair derhal rakam haline getirebilmektedir. Emniyet'in bulut altı görüntüleme sistemleri ölçek ve kısıtlı bilgi üretmiş görünmekte. Bu tür dronların geniş ölçek sahada iş görmeleri beklentiden değildir. Konsolide edildiğinde hava ya da dronlardan gelen

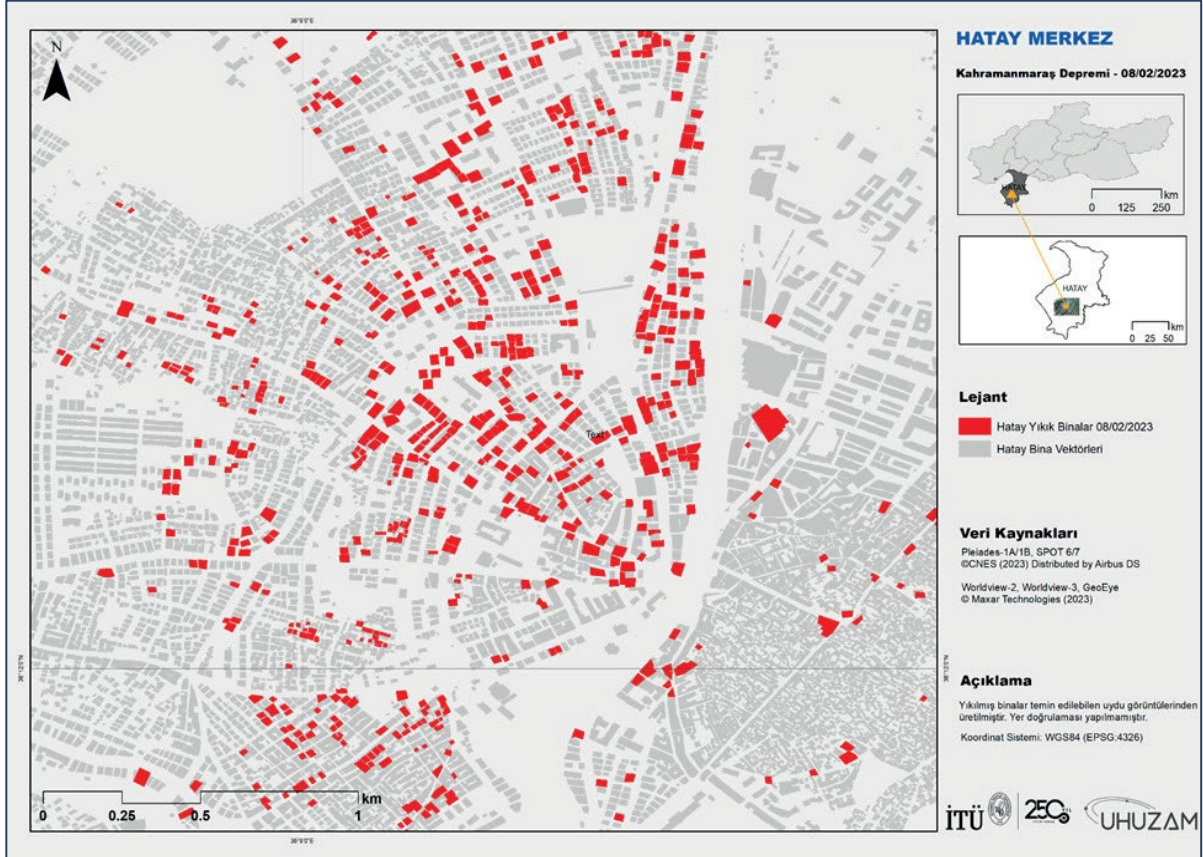
görüntüye dayalı AFAD ekip yönlendirmesi sistemi büyük ölçüde işletilememiştir. İşletilmek istense de yüzeyde yol ve iletişim şebekelerinin izin vermediği tekrarlanmalıdır. Bu da Van ve Elâzığ-Malatya depremlerindeki nispi başarılı müdahalelerin tekrarlanamaması demektir.

Doğal afetlerden sonra uydu görüntülerinin koordineli bir şekilde sağlanması için oluşturulmuş "The International Charter Space and Major Disasters" Kahramanmaraş Depremi sonrasında da birçok uydu görüntüsünü sunmuş ve çalışmalar için önemli bir veri kaynağı oluşmuştur (URL-3). Bu veriler kullanılarak farklı kurumlar tarafından bilgi de üretilmiştir (URL 4-7). AFAD (URL-8), Harita Genel Müdürlüğü (URL-9), Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (URL-10) ve UHUZAM (URL-11) gibi kurumlarca hem bu kurumdaki hem de kendi olanaklarıyla sağlanan veriler erişime açılmıştır. Ancak afetin hemen sonrasında hızlı bilgiye ihtiyaç duyulduğu süreçte bu verilerden aynı bilgiyi üretmek için birçok kurum kuruluş veya araştırmacının çalışıyor olması işgücü ve zaman kaybına neden olmuştur. Özellikle afetler sırasında hızlı bilgi sağlamak amacıyla kurumların önceden görev paylaşımı yapması, üretilecek verilerin standartlarının ve nasıl paylaşılacağına belirlenmesi bu verilerin hızlıca işlenerek ilgili birimlerle paylaşılması önem taşımaktadır.

Diğer alternatif; polis ve jandarma timlerinin süratle sahaya yayılarak enkaz lokasyonlarını il-merkezli derlemeleri telsizlerle bildirmeleri idi. Emniyet-jandarma sahaya nasıl yayılacaklardı? Ya kendileri ya da aileleri enkaz altında, arkadaşları ya da onların aileleri enkaz altındaydı. Bazı yerde yollar ya çökük ya devrilen bina/direk/duvar ya da pert arabalarla kesilmişti. Buna rağmen başta K. Maraş'ta olmak üzere çok sayıda ilde polis, mahalle mahalle gezerek enkaz hakkında bilgi üretmişti.

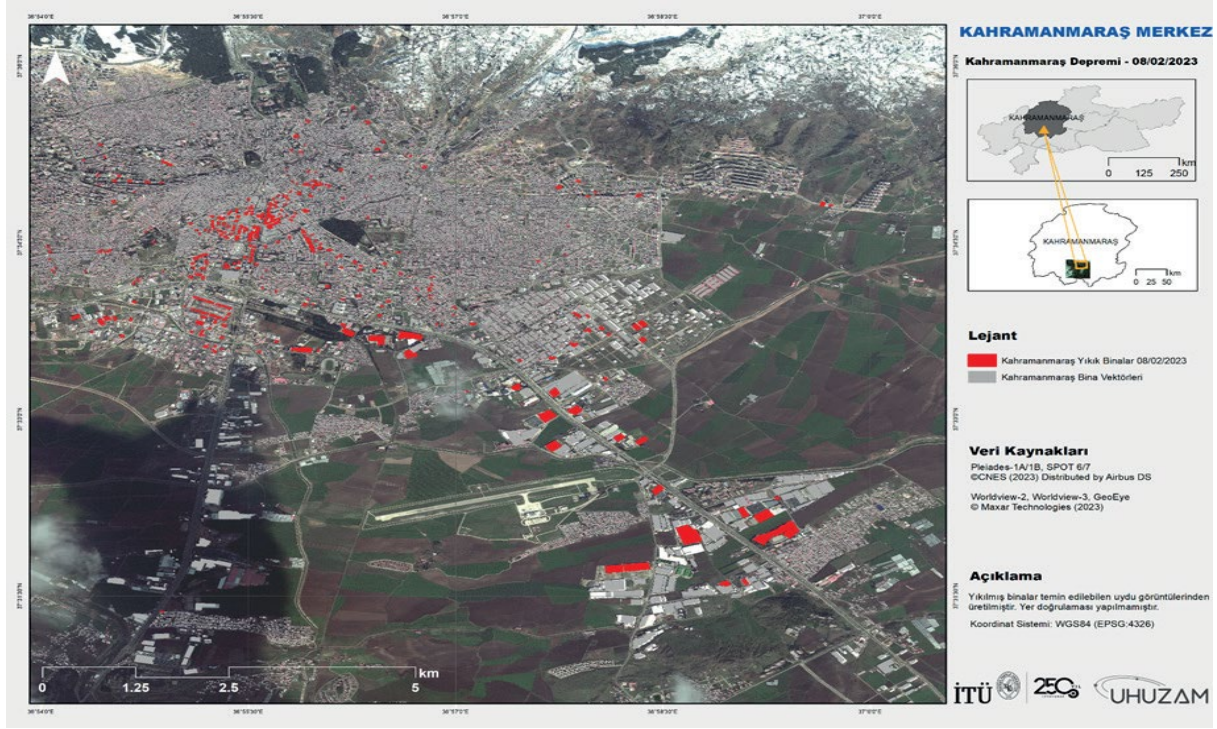
Fakat Hatay, Malatya, Adıyaman, Ş. Urfa, G. Antep hatta Adana'da yıkım haberleri gelince işin rengi, aslında, ederi değişmiştir. Depremin bölgesel ölçek oluşu netleşmiş, yerelde polis/jandarma timleriyle üretilecek bilginin işlevselliği kalmamıştır. Ölçeğin bölge şeklinde sıçramasından başka, mikro denebilecek sıkıntı, bazı yerde bitişik nizam ya da sitede ayrıık binaların üst üste yıkılmaları, enkaz bazı

boyutunun beş yüze bin metre şeklinde ebat kazanmasıdır. Bu tür enkazda ekiplerin ve teçhizatının farklı yapılandırılması (teknik tabiri *poligon*dur) elzemdi. Ne yapılabildiği havadan ya da uydu görüntüsüyle arama-kurtarma ekiplerinin enkaz erişiminin eşleştirilmeleri, koordinasyonu gerekmektedir, başarılammıştır.

Uydu görüntülerinden tespit edilen Hatay merkezdeki yıkık binalar

Yol şebekesinin çökmesi ayrı, 13.24'te ikinci deprem, ilk-evre yıkım tespitlerini hemen büyük ölçüde geçersizleştirmiştir. Bu kez hem temkinli olunmalı hem de 13.24 sonrası gerçek hasar bilgisinin güncellenmesi gerekmektedir. Bu da **ilk-gün müdahaleyi isabetsiz, gecikmeli, koordinasyondan mahrum ayrıca etkisiz hale getirmiştir.**

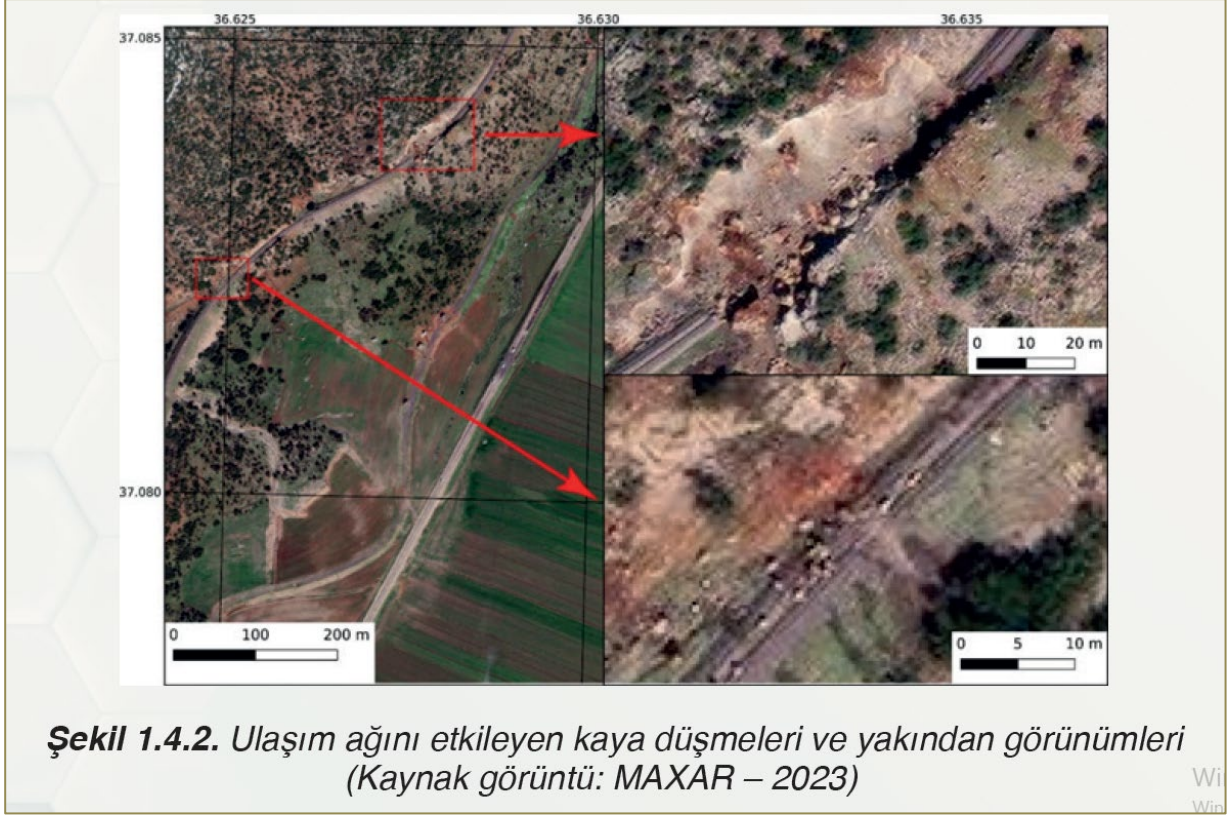
Uydu görüntülerinden tespit edilen Kahramanmaraş'taki yıkık binalar

Depremi **çiftli ve ikili** denebilecek yapısı, ikili özellik ve yıkım etkisinin ilkinin kuzey ikincisinin güney istikamette ilerlemesi malumdur. İlk depremin vurup sönümlenen ikinci depremin vurup artımlı işleyen dalga yapısının hem Hükümet'in hem de idarenin tepkimesini etkilemiş hatta müdahalenin modalite değilse de neticesini tayin etmiş görünmektedir. Zıt yönde sönümlenen ve artımlı deprem dalgalarının bürokratik müdahaleyi nasıl etkisizleştireceği fiziki ağır gerçekliktir. Çiftli ve ikili deprem, bölgede çok sayıda yaygın halde fay hatlarının kırılma ya da tekrar kırılacak olmaları, enkaz halinde ya da ağır hasarlı binalara kurtarma ekiplerini sevk edip çalıştırmayı ağır güçleştiriciydi.

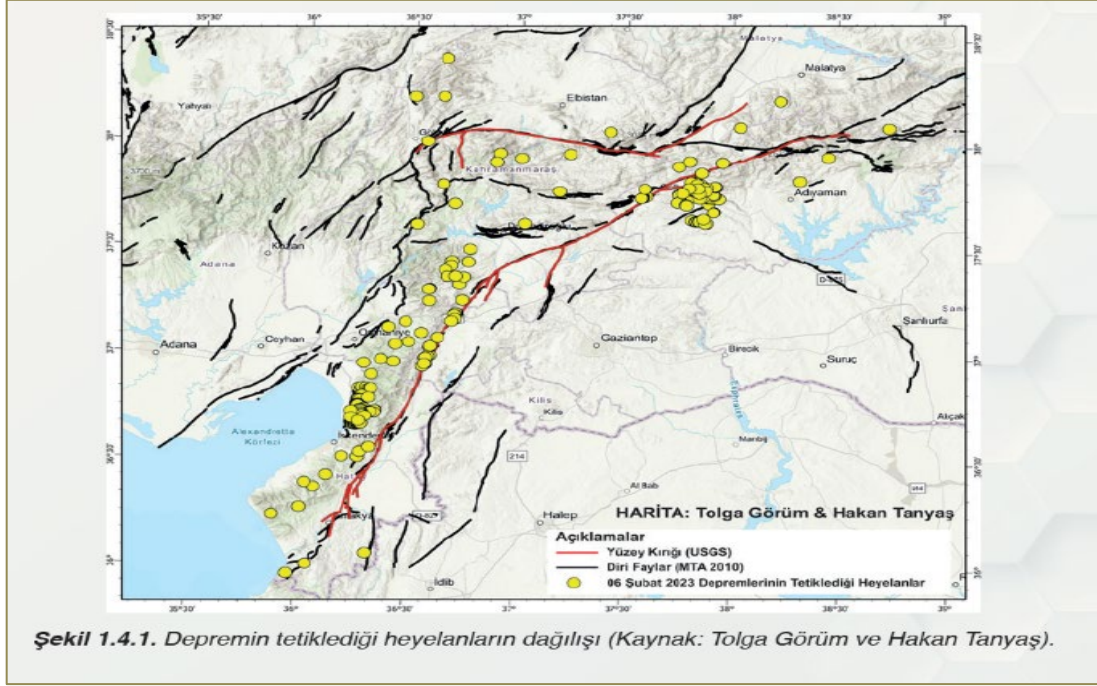
İnsanî ve teknik düzeyde enkaz(lar)a derhal giriş mahsurlu, arama-kurtarma ekiplerinin hazırlık ve planlamalarını, teknik-teçhizatını ek donatılarla (*vinç, güçlü askı halat sistemleri sair*) desteklenmesini gerektiriciydi. Kısaca, çiftli ve ikili depremde çok yüksek büyüklükte artçıların stabilite kazanmasını beklemek, elzemdi. Aksi halde, eldeki arama-kurtarma ekipleri de yitirilecekti. Nitekim çiftli ve ikili

depremlerin hemen ardından enkaza derhal giren çok sayıda asker ve ekip mensubu, bazı ekip olarak toptan olmak üzere, yitirilmiştir.

Deprem nedeniyle kaya düşmeleri/heyelan ve yangınlar meydana gelmiştir. Kaya düşüşü/heyelanlarda yiten can sayısı, kayıtlı 9, kırsalda özellikle Antakya başta olmak üzere tepe/sırtlarda yerleşim alanlarında rakam bunun pek üstündedir. Antakya Valigöbeği mahallesinde şiddetli patlama ve yangınlarda enkazla birlikte cesetler, kemikleriyle birlikte yanarak kül olmuş, izlenemez hale gelmiştir. Doğalgazın süratle kesilmesi (*başarılı anlık müdahaledendir*), patlama ve bağlı yangın kaynaklı yitim ve hasarı sınırlamıştır.

1.4.1. Heyelanlar

Yüksek çözünürlüklü uydu görüntüleri ve Harita Genel Müdürlüğü'nün farklı günlerde düzenlediği uçuşlarla topladığı yüksek çözünürlüklü hava fotoğraflarına ilişkin incelemelerimiz sonrasında bölgede yaklaşık olarak 3000'in üzerinde kütle hareketinin geliştiği tespit edilmiştir (Şekil 1.4.1). Çok geniş bir alanda dağılım gösteren kütle hareketlerinin büyük bir yüzdesinin kaya düşmeleri tipinde geliştiği, buna karşın bazı alanlarda geniş yüzeyel alanları kaplayan yanıl yayılmaların varlığı belirlenmiştir (Şekil 1.4.2).

Deprem alanında sayısı yüzlerce ve şiddetli artçı depremlerden başka heyelan, patlama ve yangınların yardım ekiplerini nasıl bloke edici oldukları, yol ve iletişim kesintisinden başlamak üzere izahtan varestedir. Belki daha önemlisi, deprem bölge ve deprem bölgesi dışından neşet eden sahte ihbarlardı. Sosyal medya devreye girip enkaz altından kayıtlı yardım çığlıklarını nakledip "Allah rızası için" ifadesi ekleyerek yapılan nakiller sahada etkinlik kazanmaya başlayınca, "gerçekler ve yerindeliklerden kopmalar da artmıştır".

Sosyal medyada binlerce aktivist, klavye başından yardım ekibi yönlendirmeye girişmiştir. Bunların sahte/manipülatif yönlendirmelerle birleşmelerinin ederi ortadadır. **6.Şubat K. Maraş depremine anlık müdahalede sosyal medyanın hacimli abartı ve derinlemesine işlevsizliği, kurumsal medyanın yetersizlik ve**

devre dışı kalmışlığı, sivil toplumun deprem maliyetini yükseltmesinde temel mekaniktendi. Milletler iletişim evreni sayesinde her daim yeniden kurulur, evet. Kötü niyet ve kötülük etkinlik kazandığında, aksi caridir.

Ülkemizde arama-kurtarma ekiplerinin hacim ve niteliği, sivil toplum kuruluşlarında arama-kurtarma varlık/etkinliğiyle etkileşimleri sürekli ve şiddetli ölçüde sorgulanmaktadır. **Kamuda** arama-kurtarma ekip sayı ve personel hacmi yüksek ve fakat eğitim, teçhizat yahut niteliği problemlidir. **Özel kesimdeyse** bazı STK'larda arama kurtarma teşkilatlanma hacmi düşük, eğitim ve niteliği yüksektir. Bazı STK'daysa durum makyajdan ibarettir. Ülke ölçek konsolide edildiğinde arama kurtarma ekiplerimizin organize olma becerileri düşük/orta ölçekli afetlerde yeterli, büyük ölçekli afetlerdeyse yetersiz görünmektedir.

Ülkemizde, STK'lara göre, nitelikli/yetkin *arama-kurtarma personel sayısı* 15.000 civarında olup yetkinlik ve sayıları ülke afetlerine karşı yeterlidir! (6.Şubat depremi STK'larda da afet büyüklüklerine nazaran insan kaynağı planlamasında ağır bilgi eksikliğini ortaya koymuştur). Misal AKUT, eğittiği arama-kurtarma ekipleriyle (35 biraz üstünde ekip mevcuttur) INSARAG standartlarına göre "Ağır Arama Kurtarma Ekibi" değilse de "Orta-Ölçekli Arama Kurtarma Ekibi" tanımlamasını elde edebilmiştir.

Kamuda AFAD rakamlarına göre **taşra teşkilatlarında arama-kurtarma personel sayısı**; "Teknik Hizmetler personelinin (53.270 kişi) %64'ü "Arama ve Kurtarma Teknisyenleri" (34.092) kişidir. Kamudaki arama-kurtarma ekiplerinin uluslararası denetim ve sertifikaları, tespitlerimize göre na-mevcuttur. Böyle bir hedef konulması izlenememiştir.

6.Şubat K. Maraş depreminde çiftli ve ikili işleyişteki depremlerin derhal 20.000 kadar enkaza yol açtığı hatırlatılırsa, özel kesim kaynaklarına göre 15.000, kamu kaynaklarına göre 35.000 kadar arama-kurtarma personeli depreme müdahale edecekti! Üstelik kamudaki 35.000 kadar personelden ülke nüfusuna oranlandığında **5.000 kadarı depreme maruz kalan 10 ilde** bulunmaktaydı.

Özel kesim STK'lardaki arama-kurtarma ekiplerinin ilk gün derhal organize olarak deprem bölgelerine müdahalesi beklenemez, en iyi ihtimalle ikinci gün. Yani ilk-gün anlık müdahaleyi yürütecek olan kamunun 10 ildeki arama-kurtarma personeliydi. Konsolide edildiğinde anlık (ilk gün) müdahalede 20.000 enkaz (Çevre-Şehircilik Bakanlık yıkık resmî rakamı "halen" 18.200'dir), 5.000 kadar arama-kurtarma personel eşlemesi kesine yakındır.

Bu eşleşmeyi ağır bozan, deprem bölgesindeki arama-kurtarma ekiplerinin kendileri ya da ailelerinin ya da ekip/en yakın çalışma arkadaşlarının enkaz altında kalmalarıydı. Ekip/timlerin deprem nedeniyle bütünlüğü kalmamıştı. Deprem saha şartları, AFAD bina/araç/tesis/depo/teçhizata erişimini bloke ediciydi. AFAD arama-kurtarma ekiplerinin deprem bölgesinde intikal, toplanma, tertiplenme ve teşkilatlanma, enkaz(lar)a sevk yerleri ya yoktu (imara ve yapılaşmaya açılmışlardı) ya da yoklukla birlikte iletişim-yazılım sistemleri bunu elektronik olarak yürütecek etkinlikte ve işleyişte değildi.

Rakamların depremden sonraki ikinci/üçüncü/ilh. günden itibaren düzeltilmeleri gerekir. İkinci üçüncü günden sonra kamudaki ülke ölçek 35.000 arama-kurtarma personelinin tamamı deprem bölgesine nakledilmiştir. Tekrar konsolide edildiğinde, nitelikli toplam arama-kurtarma personeli, yıkık bina sayısına nazaran yetersizdi. Kamudaki diğer birimlerden desteklere rağmen AFAD arama kurtarma personel sayısının (34.092) ancak geçilebilmesi, AFAD'ın bölgedeki arama-kurtarma personelinin devre dışı kaldığının resmî teyididir.

Bölgede AFAD, PAK, JAK, JÖAK, DİSAK, Sahil Güvenlik, DAK, Güven, İtfaiye, Tahlisiye, MEB, STK'lar ve uluslararası arama kurtarma personelinin oluşan toplam 35.495 arama kurtarma personeli görev yapmaktadır. Dışişleri Bakanlığı ile yapılan görüşmeler neticesinde diğer ülkelerden gelen arama kurtarma personeli sayısı 9.793'tür.

Kamuda deprem bölgesine bütünüyle sevk edilen ülke ölçeğinde arama-kurtarma personeli, madenciler, itfaiyeler, jandarma, polis, özel harekât vd. arama-kurtarma ekipleri tarafından desteklenmişlerdir. Yabancı ülkelere gelen 10.000

kadar arama-kurtarma ekibiyle birlikte bileşim, sahada %20 dış ülke destekli arama kurtarma manzarasındaydı. Yabancı arama-kurtarma ekiplerinin köpek ve deprem altında canlı bulan FINDER sair teçhizatıyla yüksek başarı oranları ortadadır. Bu oran, bize göre hem politik hem diplomatik cihetten ederi yüksek (pozitif) gelişmedendir.

Çağrılılar (!) Finlandiya ve İsveç de dahil olmak üzere yirmiden fazla NATO Müttefik ve ortağından (kuvvetle muhtemel İsrail kastedilmektedir) 1.400'den fazla acil müdahale personeli Türkiye'ye konuşularak 6 Şubat'ta ülkeyi vuran yıkıcı depremlere müdahaleye yardım ediyor. 53.000'den fazla Türk ilk müdahale ekibi şu anda yerde. NATO-EADRCC (Avrupa-Atlantik Afetlere Müdahale Koordinasyon Merkezi.)

STK'lardan (AKUT, İHH, AHBAP, ANDA vd.) gelen arama-kurtarma destekleri, üniversitelerde özellikle gençlerin enkaz(lar)a müdahaleleri izlenmiştir. İlk gün pek görünmeseler de ikinci günden itibaren (başta Kalyon, Cengiz, Limak, vd.) ülke tamamındaki inşaat firmalarının şantiye ya da depolarındaki vinç, dozer, kesici sair inşaat makinasını süratle bölgeye sevk ettikleri enkaz aramaya uygun tesviyesinde kullanımları izlenmiştir. Özellikle **HIYAP vinçler**le kesicilerin, delicilerin (hilti) ve hidrolik krikoların depremde enkazı, arama ve güvenliğe almada önemli iş gördükleri eklenmelidir. Araç-makine sayısının enkaz sayısının altında kaldığı ikaz edilmelidir.

İlk 5 gün sonunda: Afet bölgesine başta ekskavatör, çekici, vinç, dozer, kamyon, arazöz, treyler, greyder, vidanjör vb. iş makineleri olmak üzere toplam **10.436** araç sevk edilmiştir. 21.Şubat'ta: "Afet bölgesine başta ekskavatör, çekici, vinç, dozer, kamyon, arazöz, treyler, greyder, vidanjör vb. iş makineleri olmak üzere toplam **13.700** araç sevk edilmiştir."

AFAD arama-kurtarma ekiplerinin enkaz(lar)a müdahalede gecikme ve koordine olamama, sahaya düzgün yayılamama ve sahada yüksek işlevsellik sergileyememe nedenlerinin diğerlerine de temas edilmelidir. Depreme maruz kalan 10 ildeki il-ölçekli AFAD müdahale ekipleri büyük ölçüde devre dışıydı. Merkezden (Ankara, İstanbul ve İzmir ile merkez yönlendirmesinde diğer tüm illerdeki arama-kurtarma

personeli) gelecek ekipler havaalanlarını ya kullanamamış ya da havaalanından gelişi tercih etmemişlerdir.

Bir kısmı etmemişlerdir zira malzemelerini uçağa taşımak, yüklemek ve tekrar indirip enkaz mahalline sevk etmek daha çok zaman alacaktı. Ayrıca Hatay havalimanı devre dışı, K. Maraş havalimanı ilk gün itibariyle devrede mi kalacak yoksa çıkacak net değildi. Malatya havalimanı da ilk-gün, transferde devrede kalmak bakımından tam-netlik üretememiş görünmektedir. Havaalanları kısmen devre dışı, transfer yükü karayolu şebekelerindeydi. Karayolu şebekeleri 10 il kapsamında büyük ölçüde çökük ya da kesik, bölgeye erişen yollarda da ya çöküntü ya viyadüklerde çatlak vardı ya da hem hava şartları (kar/tipi) ve aşırı trafik müsaade etmemekteydi.

AFAD arama-kurtarma ekiplerinin müdahalede gecikme ve koordine olamama, sahaya düzgün yayılamama ve sahada yüksek işlevsellik sergileyememe ana-nedenlerinden diğeri, deprem bölgesinde **iletişim şebekesinin çökmesi**ydi. AFAD arama-kurtarma ekipleri aslında, **GSM şebekelerinden bağımsız kılınmalı, telsiz kullanmalıydılar.**

AFAD ekiplerinin haberleşme alt yapısı şöyledir; “Bunlar dışında bilişim altyapısı olarak bugüne kadar, Fiber optik, GSM ve uydu haberleşme ortamlarının otomatik anahtarlama, HF haberleşme ortamının ise manuel olarak kullanılmasını sağlayan KGHS projesi 2012 yılında başlatılmıştır. **Gelinen durumda; • 77 ilimizde KU Bant terminalleri, • 81 ilimizde fiber optik ve GSM iletişim ortamlarını içeren IP/MPLS altyapısı, • TÜRSAT 4B uydusuna geçilmesi, • 81 ilimizde HF telsiz altyapısının kurulumu tamamlanmıştır.**”

Başka ifadeyle; sahada, havadan/uydu enkaz görüntü ve yönlendirmesiyle eşleşemeyen AFAD arama-kurtarma timleri, ya polis/jandarmanın telsizlerle bildirdikleri (JEMUS- Jandarma Entegre Muhabere ve Bilgi Sistemi) enkaz bilgileriyle eşleşecekti. Ya da STK/sosyal medya ağır baskısı, bu baskılarla eşanlı devreye giren parti, belediye, bürokrasi, büyük kamu kurum ve kuruluş (özellikle kamu bankaları) baskılarıyla enkaz “seçeceklerdi”.

Ek/zayıf seçenek, AFAD ekiplerinin GSM şebekelerinin önceden/anlık tanımlanmış enkaz lokasyonundaki GSM sinyallerini sahadaki AFAD ekiplerine iletmeleriydi ki, değinildiği üzere daha AFAD bile havadan/uydu enkaz görüntüsüne sahip değildi. Eğer AFAD bu görüntülere ve lokasyon bilgilerine sahip olsa ve GSM şebekeleriyle bunları eşleştirse, bu halde de enkaz altından GSM sinyalleri hayat kurtarıcı olabilirdi. **Ülkemiz, imkân dâhilinde olsa da alt-yapıda düşük dijitalleşmenin bedelini ödemekteydi.** Hem enkazla eşleşmede hem de enkaz başındayken ihtiyaçlarını tedarikte telsiz kullanmalıydılar ama sayısal telsiz kullanımı, seyrek izlenebilmiştir.

*“Dijital mobil ağlar, deprem sonrasında, göçük altındakilerle iletişimin kurulmasının en önemli aracıdır. Pek çok depremzedenin hayatı bu iletişim sayesinde sağlanmıştır. Depremzedeler bu ağları kullanarak konumlarını ve sağlık durumlarını bildirmişlerdir. Bu ağların yeterince etkili çalışmaması ya da kesintiye uğratılması, göçük altındaki insanları ölüme terk etmek anlamına gelir... Bütün bunları yazdıktan sonra da ülkemizdeki mobil iletişim ağının yaygınlığına bir bakmakta yarar var. **Ülkemizde 4G iletişim olduğu iddia edilmektedir. Ancak bu şebeke ağı sadece İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve Muğla gibi illerimizde mevcut.** Bu da kapsama alanının yüzde 15-20'si ile sınırlı kaldığının göstergesidir. 3G teknolojisinin kapsama alanı ise yüzde 30-40 civarında olduğu söylenmektedir. Ülkemizin geri kalan bölümünün bir kısmında 2G teknolojisi kullanılırken **bir kısmında ise mobil kapsama alanı hiç yoktur.** Depremin vurduğu il merkezlerinin dışında kalan alanların, özellikle de kırsal kesimin bu kapsama girdiği söylenmektedir... 4G teknolojisi, 1 kilometrekarelik bir alanda 100 bin civarı cihaza bağlanma imkânı sağlarken 5G teknolojisi ile 1 milyon cihazın bağlanma imkânı olacak. Bu ise daha çok kişi ve cihazın aynı anda sorunsuz olarak mobil ağları kullanma şansı demektir. Uygun fiyat politikaları ile çok fazla insanın mobil ağlardan çok amaçlı olarak kullanımı sağlanabilir.”*

Cep telefonlarına bağımlılık bölgede AFAD'ı da çökertmiştir. GSM şebekelerinin “feyk” 4,5G oluşu, doğuda 2, batıya doğru geldikçe 3G oluşu ve AFAD için yetersiz oluşu nettir. **GSM şebekeleri ne bölgedeki insanımızı ne de AFAD'ı destekleyememiştir.** GSM şebekeleri deprem bölgesinden *tümünden* niye devre dışı/çöküktü? **Baz istasyonlarını binalara kurmuşlardı!** GSM şirket kule baz istasyonlarıysa genelde yıkılmamış, kesintiye yol açmamışlardı. **GSM operatörlerinin maliyet kontrolü hedefleyerek bölgede kule sayısını pek sınırlı tuttukları ayırır.** Binalara kurulan baz istasyonlarına zamanında kim evet demişti?

Ağır hukuki çekişmelere rağmen başta Danıştay yargı yerleri.

Mobil afet ve acil durum koordinasyon araçlarının saha içi haberleşmeye yönelik olarak en yeni teknoloji ile donatılması; 6.Şubat K. Maraş depreminde na-mevcuttu.

Konsolide edildiğinde AFAD arama-kurtarma ekiplerinin enkaz(lar)a müdahalesini geciktiren ve isabetsiz kılan, daha beteri gayr-i adil ve objektiviteden uzak kılan, ekiplerin hacim olarak yetersizlikleri ötesinde, il-ölçek işlevsel çökme ve Ankara'daki koordinasyon aksaklıklarından başka alan, yol ve iletişim şebekelerinde çökmelerdi.

AFAD gönüllü mensupları, misal Antakya'ya 7.Şubat gecesi bölgeye ayak bastıklarını, enkaz(lar)a müdahale için ne araç, ne de araçlarını taşıyacak vasıtaya sahip olmadıklarını, bunlardan mahrum olduklarını, AFAD yelekleriyle mahalleler arasında gezindiklerini, enkaz(lar)dan gelen çığlıkları çaresizlik içinde dinlemek zorunda kaldıklarını belirtmekteydi.

Elektronik yazılım ve haberleşme sistemleri, AFAD uhdesinde mevcut ve devrede görünseler de kullanılamamışlardır. Bu husus önemlidir, Türkiye'de idare, son derece gelişmiş sayılabilecek elektronik teçhizat ve yazılıma sahip olsa da bunu kriz anında deveye alamamaktaydı.

Bölgedeki inşaat işçi networklarının da deprem enkazlarına müdahale ettikleri özellikle **Adıyaman'da** (kısmen Malatya'da) öne çıktıkları ikaz edilmeli. Bu husus önemli: İnşaat işçiliğinde gezegen olma ve inşaat yapılan ilde mukim olmama, depremlerde enkaza müdahalede ciddi zafiyettendir. İldeki inşaat işçileri ne kadar çok yerli ve mukimse, kendi inşa ettikleri binalar yıkılırken depreme müdahalede isabetli müdahalelerde buldukları belirtilmelidir.

İçişleri Bakanlık dernekler masasının nasıl cevval olduğu malumdur. Bakanlığın dernekler masasında genel kurullara müdahaleleri, elektronikleşme diktesi sair hatırdadır. **Aynı Bakanlık arama kurtarma ve insanî yardımda STK ya da sektörel derneklerle iletişime ya düzgün geçmemiş ya da ayrıştırarak geçmiştir.** Enteresandır; kamuda da belediye, maden işletmesi sair ayrıştırarak geçmiştir (misal

Zonguldak'ta 500 kadar emre amade madenci arama-kurtarma ekibinden ancak 85'ine ilk-gün bölgeye sevk/giriş izni verilmiş, 2.000 kadar personelden müteşekkil toplam ekibe uçak tahsisi hiç yapılmamıştır). İçişleri Bakanlığı afet hallerindeki yasal mevzuat gereği uluslararası çağrışı ilk-evvel yapmayı akıl ettiği halde, böyledir.

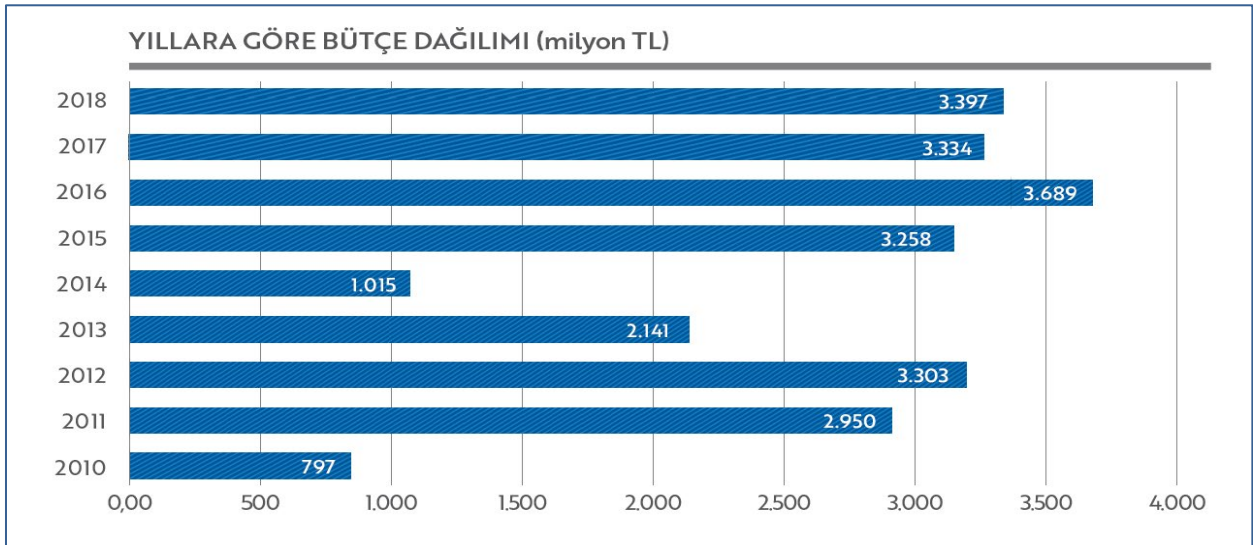
Yabancı arama-kurtarma ekiplerinin sahaya ilk günlerde tereddütlü ve gecikmeli sokulmaları, yönlendirilecekleri enkaz(lar)a erişimlerinin AFAD tarafından M. Gülođlu sayesinde ancak düzeltilmesi izlenmiştir. UBAK'ın muazzam Karayolları Genel Müdürlüğü güç ve organizasyon becerisini kullanarak yolları açık ve işler tutmak için harekete dahi geçmemesi anlaşılır değildir. UBAK'ın baz istasyonlarını devreye aldirtmada ağır gecikmesi, Enerji Bakanlığı'nın dağıtım şirketleri ya da kendi imkânlarıyla baz istasyonlarını ve acil aydınlatmaları temin edecek jeneratörleri tedarik ettirememesi neden başarısız oldu, anlaşılır değildir. İlk-akla gelen, sosyal medyadaki haklı ağır tepkime ve yanı sıra manipülatif işleyişin izale edilmesi için GSM şebekelerinin işlettilmesi mahsurlu mu görüldü, tereddüt mü edildi? Belli değildir.

AFAD depreme ilk gün seyrek, tek tük, ikinci gün sonuna doğru tam-kapasitesinin en çok yarısı kadar, üçüncü gün tam-kapasitede ancak müdahale edebilmiştir. AFAD'ın tam-kapasitesi arama-kurtarma müdahalesi yetersiz kalmış, yaklaşık beşte biri kadar yabancı arama-kurtarma ekipleri, yine yaklaşık AFAD ekipleri kadar kamu personeli ve STK arama-kurtarma ekipleri dahi, enkaz(lar)ın tamamına müdahale edememişti.

Ara-netice olarak, yıkık enkaz altında kalanların önemli bölümü gecikme ve soğuktan yitirilmiştir.

Anlık Müdahalenin Kamuda Ana Yürütücüleri-AFAD ve İçişleri Bakanlığı

Anlık müdahalenin kamuda ana yürütücüleri **kurum olarak AFAD**, bakanlık olarak **İçişleri**'dir. AFAD'ın yakın tarihte askerî-sivil kurumlar arası derin çekişmenin konusu haline gelmesi, 3 farklı kurumun birleşmesiyle teşkil ettirilen yeni kurumun önce yüksek kapasite geliştirmesi malumdur. AFAD'ın bilahare bu kapasiteyi sürdürmesi için gerekli kaynak yapısının dalgalı (*bakınız AFAD bütçesinde yıllara göre kaynakların gelişimi*) hale getirilmesi, son yıllarda kurum bütçe %60'ının bina-merkez inşasına hasredilmesi kamuoyunda yeterince işlenmiştir. AFAD kaynakları genel bütçenin (2023) binde beşi kadar pay sahibi olup bu pay misal Diyanet veya Göç İdaresi'nin uzağında. **AFAD bütçesi ayrıca genel bütçede payı azalan yahut kaynakları daraltılan idare bütçelerindedir.**

AFAD il müdürlüklerinde imam hatip hatta Diyanet kökenlilerin yönetici olarak öne çıkmaları, liyakat derin ve yaygın kuşkuları iletişim evreninde yeterince işlenmiş, bunların üstüne söylenecek yoktur. AFAD kurumsal kapasitesinin yükseltilme ve hacimli denebilecek afetlerde nispi başarılı olmasına rağmen M. Güllüoğlu'nun kurum yönetiminden (2017-20) uzaklaştırılması keza.

Depremde merkezî kurum AFAD, bağlı olduğu ana-aktör İçişleri Bakanlığı'dır. AFAD'ın devreye girme ve müdahalelerinde **ana-motor, İçişleri Bakanlığı**'dır. Olması gereken de budur. İçişleri Bakanlığı ayrıca, yaklaşık 2017'den beri hummalı denebilecek işleyişte afetlere hazırlanmaktaydı. Nakil, Ekim.2019 K. Maraş merkezli bölgesel deprem senaryosuna dair İçişleri Bakanlık-AFAD planlamasındandır:

*Kahramanmaraş'ta 7,5 büyüklüğündeki bir deprem senaryosu üzerine gerçekleştirilecek tatbikata, 26 il ve ulusal düzey hizmet grupları katılacak. **Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Malatya depremden en çok etkilenen iller olarak ulusal seviyede;** Kilis, Osmaniye ve Şanlıurfa az etkilenen iller olarak il seviyesinde tatbikata katılacak. Bu iller dışındaki 19 il ise, 1. ve 2. derece destek iller ile ulusal seviyede yardım eden iller olarak görev alacaklar. Tatbikatın daha verimli yürütülmesi, ulusal ve yerel düzey katılımcılar arasında tam bir uyum sağlanabilmesi için, illerdeki yerel düzey hizmet grupları süreç içerisindeki çalışmalarında, ulusal düzey hizmet grupları ile koordineli olarak çalışacak.*

Yakın zamanda ülke ölçek deprem tatbikatı, devlet ve siyaset kurumu bütününde yeterli destek görmese de icra edilmişti. Son birkaç senede Kastamonu-Bozkurt sellerinde ve orman yangınlarında pek olmasa da daha önceki sene Elâzığ-Malatya depreminde nispi başarılı sınav vermişti.

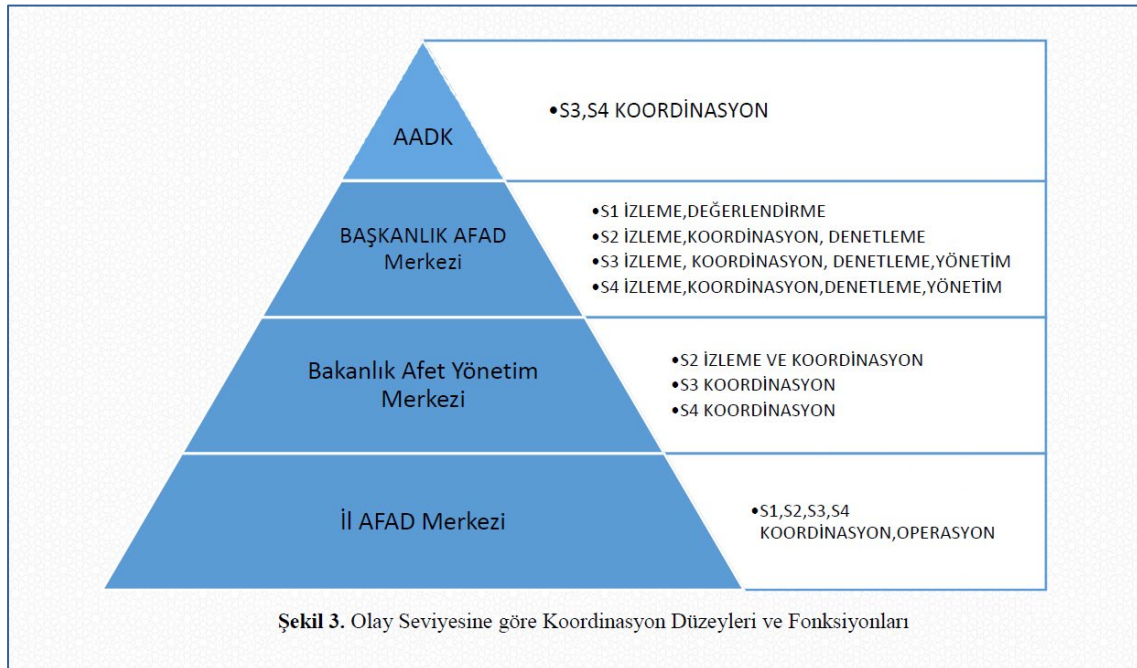
***Afet ve Acil Durum Kurulu;** yaşanabilecek afet ve acil durumlara yönelik risk faktörlerini belirleyerek öncesinde yapılması gereken koruyucu ve önleyici faaliyetler ile afet ve acil durum sonrasında yapılması gereken çalışmalar hakkında öneriler sunmak ve kuramlara rehberlik yapmak, afet ve acil durumlara ilişkin politika ve öncelik tekliflerini belirlemek amacıyla, **İçişleri Bakanı'nın başkanlığında,** Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın ilgili bakan yardımcıları ve Türkiye Kızılay Demeği ile Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü temsilcilerinden oluşur. Kurul toplantılarına, İçişleri Bakanı tarafından gerekli görülmesi halinde diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşu, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve konu ile ilgili uzmanlar çağrılabilir. Kurul, yılda iki kez toplanır. Ayrıca ihtiyaç halinde Kurul, İçişleri Bakanı'nın çağrısı üzerine olağanüstü toplanabilir. Kurul'un sekretaryasını Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yürütür."*

İlgili mevzuat, afetleri 4 kademeli tasniflemekte, en yükseği, yabancı ülkelerin yardımını da gerektiren **seviye 4**'tür. İlgili kanun, seviye 4 halinde Afet ve Acil Durum Kurul başkanını yabancı ülke yardımını çağırarak görevli ve yetkili

kılmıştır. Afet ve Acil Durum Kurul başkanlığı hakkında Cumhurbaşkanlık Kararnamesi de bu yöndedir:

*Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum Ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum Ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Kararname Numarası: 4 Dış İlişkiler ve Uluslararası İnsani Yardım Dairesi Başkanlığı MADDE 43 – (1) Dış İlişkiler ve Uluslararası İnsani Yardım Dairesi Başkanlığı'nın görevleri şunlardır: a) Uluslararası alanda faaliyet gösteren kuruluşlarla Başkanlığın görev alanına giren konularda uluslararası sözleşmeler de dâhil olmak üzere ilişkileri düzenlemek, **gerekli irtibat ve eşgüdümü sağlamak**; Başkanlığın görev ve faaliyet alanına giren konularda uluslararası antlaşma, protokol ve belgelerin imzalanmasına yönelik iş ve işlemleri koordine etmek..”*

Başka ifadeyle Afet ve Acil Durum Kurul başkanı, seviye 4 söz konusuysa yabancı ülke yardımına çağrıda bulunma kararını verecek olan da İçişleri Bakanı idi. İçişleri Bakanı, 6.Şubat sabahı, depremden sonra ilk saat içinde, isabetle, yabancı ülke yardım çağrısında bulunmuştur. Üstelik NATO-AB'nin büyük afetlere müdahalede iş birliği ortak kurumu EADRCC devreye girecek, NATO, afetlere müdahalede önceden hazırladığı komuta merkezi ve ek tesislerini ülkemize gönderecekti.

Önceden imza edilen protokollere göre ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve İspanya'nın sahip oldukları gemi-komuta sistemleri yabancı yardım ve destekleri koordine edecekti. Misal ABD derhal uçak gemisi göndermiş, kuvvetle muhtemel,

gemi detayı gelişi iradî ya da değil, Türkiye'nin seviye 4 kapsamında yardım çağrısının bileşenydi. Ki, ABD uçak gemilerinin nereye ne maksatta sevk edilecekleri, daima, Beyaz Saray ile Kongre arasında derin çekişmelerin konusudur.

Avrupa-Atlantik Afet Müdahale Koordinasyon Merkezi (EADRCC), NATO'nun Avrupa-Atlantik bölgesindeki başlıca sivil acil müdahale mekanizmasıdır. Tüm yıl boyunca aktiftir, 7/24 çalışır ve tüm NATO Müttefiklerini ve ortak ülkeleri kapsar. Merkez, özellikle doğal ve insan kaynaklı afetler durumunda yardım taleplerini ve tekliflerini koordine etmek için bir takas odası işlevi görür.

ABD kendi içinde kurumlar arası derin çekişmeli bahisten olsa da tereddütsüz uçak gemisi göndermiştir. Gemi yoldayken, **Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu** "Türkiye'nin karasularına kimin gelip gelmeyeceği yönündeki kararı biz veririz. Amerika'dan da böyle bir talep gelmedi. Böyle bir talep gelse de buna da gerek yok, izin de vermeyiz" demiştir. Anlaşılan, ABD, uçak gemisinin Türk kıyılarına yaklaşma-yanaşmasında ısrarcı olmamış, gerekli ve fiiliyatı değiştirici de değildi. Üstelik, Amerika da uzatılan bu zayıf ve eğreti dalla kriz üretmek gayretinde de değildi.

Fasıl konsolide edildiğinde İçişleri Bakanı Soylu, seviye 4 ilanı ve dış yardım çağrısıyla neleri tetiklediğinin, NATO-AB ile hangi protokolleri işlettiğinin ya farkında değildi ya da farkında ama yukarıda sayılan yetki düzeninde ana-aktör konumunu derhal edinmek istedi. Soylu daha önce ABD'ye dönük neler söylemiş, ağır hakaret edip diplomatik kriz tetiklemiş, hatırdadır. Buna göre, Soylu'nun uluslararası yardım çağrısı hem 66. Hükümet genel-temel iddiasına hem de kendi şahsi politik kesin tavrıyla zıddı.

66. Hükümet'in en zor şartlarda dahi olsa ABD'den medet ummayacağı politik gerçekliktendir. Ayrıca, boyutu her ne olursa olsun, afetlerde, 66. Hükümet yetkin ve yeterli olduğu temel-politik zemindedir.

İçişleri Bakanı, kanundan kaynaklanan yetkisini kullanırken aynı kanun gereği 6.Şubat K. Maraş depremine tepkimenin genel koordinasyonunu, devamı, OHAL'den ayrı Afet İlanında afet bölgesinin son derece hacimli ve detaylı işleyişte

genel yönetim ve koordinasyonunu da üstlenecekti! Ülke nüfus ve coğrafyasının yaklaşık %15'inin, hacimli harcama gereklerinin yönetim ve koordinasyonu -üstelik seçim döneminde- İçişleri Bakanı Soylu uhdesine geçecekti!

Manzara böyleyken daha deprem sabahı Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kararname yayımlamaksızın 6.Şubat K. Maraş depreme müdahale genel koordinasyonunu Cumhurbaşkanı Yardımcısı F. Oktay'a tevdi etmiştir. Depremde 10 ilde görevlendirilecek bakanları ayırmış, İçişleri Bakanı Soylu K. Maraş'ta görevlendirilmiş, afetlere dair özel kanuna nazaran görevli olsa da genel koordinasyonu İçişleri Bakanı olarak S. Soylu yapmayacaktı. Soylu aynı zamanda, ilan edilen OHAL'e ve ilan edildiği söylenen Afet Bölge İlanına rağmen, ilanın RG'de henüz yayımlanmama nedeniyle afet genel koordinasyonunu da üstlenemeyecekti.

İçişleri Bakanı Soylu, depremden sonraki ilk dakika/saatleri şöyle nakletmiştir; "deprem saati 04.17, bilgiyi 04.21'de anında aldım ve 04.22'de Cumhurbaşkanı'nı aradım. Bu evrede deprem hakkında tam-çözümleme (*büyüklik ötesinde yıkıcılığı, yıkım yerlerinin tam boyutları, yaklaşık yıkım adedi bilgileri, misal yıkılan bina sayıları sair*) na-mevcuttu. Arada bölge valileriyle etkileşimdeydim ve yaklaşık 05.05-05.10'da AFAD merkezindeydim. 05.30'da uluslararası alarm verdik, seviye 4'e çıktık! 05.45'te deprem bölgesi etrafındaki iller başta olmak üzere valiliklerden ve devamen tüm illerden arama-kurtarma ekiplerinin sevk edilmelerini istedik. 06.00-07.00'de hangi bakan hangi ile gidecekler, bunları paylaştık, koordine ettik!"

Soylu'nun söylediklerinden teyit edilebilen; 05.45 itibariyle deprem bölgesindeki AFAD ekiplerinin yetersiz kalacakları bilgisi mevcuttu. Dolaylı olarak anlaşılan, polis/jandarmanın sahaya yayılarak yıkımı (*erişebildikleri yerlerde ve kısmen*) merkezlere rapor ettikleriydi. İçişleri Bakanı Soylu, saat 06.00-07.00 itibariyle bölgeye gidecek bakanları set edecek ölçüde konuya hâkim olduğunu ifade etmekteydi ama saat 07.00 olmadan Kahramanmaraş'a gitmesi belli olmuş, Gaziantep'e ayak basarak/dolaşarak 09.15'te Kahramanmaraş'a yine havadan ancak varabilmişti.

Soylu'nun depreme dair havadan/uydudan görüntü bilgisi vermemesi, kendisinin Gaziantep'ten dolaşarak Kahramanmaraş'a inmesinin havadan görüntü tedarik maksatta oluşuna temas etmemesi ihtiyaten fasla eklenmelidir.

Soylu'nun kendisine yetki/görev veren kanunlara dair bilgisinin tam olduğu ortadadır. Neticeten bu kanuna dayanakla uluslararası yardım çağrısı yaptığı keza. Ardından daha ilk saatlerde Kahramanmaraş'a gitmek üzere görevlendirilmesiyle, 6.Şubat Kahramanmaraş depreminde genel koordinasyonu üstlenemediğinin **anında** bilincindeydi.

Soylu'nun K. Maraş'ta görevlendirilmesi olağan değildir. Neden? 10 ilde böylesine hacimde deprem varken K. Maraş'ta İçişleri Bakanı görevlendirmek, Ankara'da İçişleri Bakanı bırakmamak, çalışmada nakledilen diğer nedenlerden ayrı, Cumhurbaşkanı Erdoğan cihetinden, ürettiği koordinasyon zafiyetine rağmen tam bir politik ıskat ettirmedi.

Ana-çerçeveye dönecek olursak; depremden sonra bölge halkının yaşam maliyetleri sıçrama yapacak, sıçramanın sınırlanması elzemdi. Oysa misal Afet İlanı RG'de yayımlanmış olsa da İçişleri Bakanlığı bölgede insan/eşya taşımada tarife belirleyebilecekti. Afet İlanı RG'de yayımlanmamış ama İçişleri Bakanlığı eşya taşımada tarife set etmiş, yayımlanan genelgede usulden ve gelenekten olan dayanak mevzuat ifade edilmemiştir.

"18.02.2023 Bakanlığımız, afetzedelerin taşınmasında fahiş fiyatı engellemek için oda temsilcileri ve sektör paydaşlarıyla yaptığı görüşmeler sonucu nakliye firmalarının taşıma ücretlerini belirledi. Nakliye firmaları piyasa koşullarındaki taşınma bedelleri üzerinden bölgesel koşulları da değerlendirerek aşağı ya da yukarı yönlü %15 esneklik bandında fiyatlandırma yapacak..."

İki aks ayrımlanmalıdır; ilki, Cumhurbaşkanı Erdoğan, deprem sabahı yabancı yardım çağrısını kolay hazmedemezdir. İkincisi, İçişleri Bakanı Soylu'nun politik öne çıkmaları, istifa ve geri almaları, sosyal medyada trol orduları tesis etmesi vs malumdur. Soylu'nun Emniyet ve yargıda eli/kolunun uzunluğu, kayyum atamaları

ve İstanbul Büyükşehir Belediye (BB) seçimlerindeki tutumu, Boğaziçi öğrencileri başta çok sayıda ve farklı gelişmede tavrı, Ak Parti siyasi desteğini ağır tahrip edicidir.

S. Peker vakası, Mersin ve istiklal Cadde terör eylemlerindeki müdahale/tepkime modaliteleri, Demir Yumruk operasyonu ve YÖK-Başkan değişimi, S. Ateş'in katli, MHP ile ilişkileri, listesi uzun politik gelişmeler nedeniyle Soylu, Ak Parti ve Erdoğan nezdinde "politik mimlidir". Soylu'nun Sİİ kapsamında ağır olumsuz aktör oluşu izahtan varestedir. Başkan Erdoğan'ın Soylu'yu gerek Afet ve Acil Durum Kurul başkanlığına gerekse afet genel koordinasyonunu üstlenecek olmasını engellemesine kesin olarak olumlu bakmaktayız.

Buna rağmen depremde anlık müdahalenin kamuda ana yürütücüleri **kurum olarak AFAD**, bakanlık olarak **İçişleri** olma çıplak gerçekliği ortadadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, iki hatta üç yıldır yapması gerekeni zamanında yapmamış, Soylu'yu görevden almamış ancak en gerekli olduğu zamanda da devre dışı bırakmıştır. Aniden hatta beklenmedik biçim ve işleyişte devre dışı bırakılmanın Soylu ve bakanlığı nezdinde yol açtığı "düşüşün", takatten kesilmenin depreme müdahalede olumsuz etkisi kolay ayrımlanamaz olsa da ortadadır.

Başkan Erdoğan, Soylu için zamanında vermediği politik kararın ağırlaşan maliyetini deprem zamanında ülke nezdinde görünür ve yaşanır kılmıştır. Özünde tekil ve zaman bakımından nispi mahdut politik maliyeti, bugüne taşımıştır. Başkan Erdoğan Soylu kaynaklı politik ve yönetime dair maliyetini "depremde koordinasyon eksikliği" ortak kanaati haline getirterek 66. Hükümet'e fatura ettirilmesine yol açmıştır.

Konsolide edildiğinde, ülkeye acil gerekli olan, belki, "kitlevî adli tıp"! Kesin gerekli olan "Türkiye İdaresinin Sorumluluğu" kitaplarını yeniden yazmaktır. Enkaz altında ölümlerin önemli kısmı donaraktır. **İster idari kurum ister siyaset kurumu şeklinde ayrıştırılarak bakılsın, 6.Şubat Kahramanmaraş depreminde "devlet",**

yine yetersizdi. Bu kez, 2002-2011 parlak hizmet devleti ve kamu yönetim dönemini yaşatmış Ak Parti tecrübesiyle birlikte yetersizlik devredeydi. Depremde bu kez Türk milleti, hiç olmayandan yoksun değildi. Olabilecek ve olduğunu zamanında göstermiş mevcudiyet/etkinlikten yoksundu. Hangisi daha acıdır?

Bakan Performansları raporlamamızda ısrarla vurguladığımız husus şuydu; çekirdek-temel işlevlerin (*Adalet, İçişleri, Dışişleri, Savunma-Güvenlik, Hazine-Maliye*) üst üste bindirilmesi 66. Hükümet'i işlevsel çökmeye maruz bırakmaktaydı. 66. Hükümet genel işleyişi böyleydi. Şimdi ortada bir büyük deprem var ve depreme müdahalede tüm işlevlerin tek bir işlev addedilmesi (tek bir işlev altında toplanması) gerekirken 66. Hükümet, bunları saha/alan ve konular şeklinde keskin ayırtırmaktaydı. **İş bölümü ve uzmanlaşmadan medet umulacaksa bu, zamanında, 66. Hükümet temel-çekirdek işlevlerinden esirgenmemeliydi. Politik akıl, aslında hükümet kurucu ve işletici akıl şeklinde ağır hasarlıydı.**

Aslında, afetlere teknik hazırlık kadar toplumu bir arada tutmak ve kutuplaştırmanın yüksek olduğu politik işleyişte, adaleti tesis etmek güçleşir. Adaleti tesisten uzaklaşmanın yol açtığı devlet ve reform kapasitesinden mahrumiyet, kurumsal yetkinlik ve yeterlikten uzaklaşma benzeri durum, afetlere müdahalede de devrededir. **Afetler sadece, zamana yayılı yetersiz akılın somutlaşma ve görünürlük kazandığı süreçler haline gelebilmektedir.** Bir kez kutuplaşma ve güven ağır erozyonu yaşandığında afet, tümünün, maddileşme, deşifre ve tepkime sürecine dönüşebilmektedir.

Kimse sevmediği hatta nefret ettiği siyaset kurum ya da kurum kısmından afete müdahalesi nedeniyle ne memnun edilebilirdir ne de ötesi. Politik memnuniyetsizlik veri, afet, güçlü toplumsal teyididir.

Anlık Müdahalenin Kamuda Ana Yürütücüleri-Valilikler

Deprem bölgesindeki temel kurum AFAD, aslen, AFAD il ölçek üniteleriydi. İl ölçek AFAD ünitelerinin tam kapasite devreye girmeleri, muhakkak, valiliklere bağlıdır. Deprem bölgesindeki 10 ilde vali atama zamanları konsolide şöyledir: Ekim-Kasım.2018 (5 il) Haziran.2020 (2 il), Mayıs.2022 (3 il). Adana; Haziran.2020, Adıyaman; Ekim.2018, Diyarbakır; Mayıs.2022, Hatay; Kasım.2018, G. Antep; Ekim.2018, K. Maraş; Kasım.2018, Kilis; Kasım.2018, Malatya; Mayıs. 2022, Osmaniye; Haziran.2020, Ş. Urfa; Mayıs.2022.

Başka ifadeyle depreme maruz kalan 10 ildeki valilik görev stabilitesi nispi iyidir. Valilerin illerini, fiziki ve sosyo-ekonomik yapılarını, imar durum ve işleyişini, binaların, mahallelerin depreme dayanıklılıklarını az çok bilme ve öngörme, hazırlanma süreleri elverişliydi. Bundan öte, Ekim.2019'da 5 il valisi bölgeye münhasır kapsamlı deprem tatbikatına iştirak etmişti. **Deprem bölgesindeki 10 il valisinden başka yardımcıları, diğer illerden gelen koordinatör valilerle birlikte depreme müdahalede toplam vali 38 vali, 160 mülki amir, 12 büyükelçi ve 15 dışişleri personeli görev yapmıştır.**

Deprem bölgesindeki valiler, "konsolide", illerini tanımaktaydı ancak bu "en baştan" yetersizdi. Çünkü depreme maruz kalan illerin "il hafızası" depreme müdahalede çok kritikti. **İl hafızası nereden başlardı? Yaklaşık 2012 büyükşehir belediye kanunlarının güncellendiği tarihten.** Büyükşehir olma ve kırsalın merkeze "agresif" eklemlenmesi, depreme maruz kalan il hafızalarının merkezî unsuruydu. Bununla birlikte, depreme maruz kalan illerin alt-yapı ve yerleşimlerin hacim/ivme kazandığı yıllardan itibaren başlatılması makuldür.

Alt-yapı ve kritik bina/tesislerin, işletim sistemlerinin hafızası, barındırdığı kritik detay ve "marazalarla" iş görmeliydi. Bu yüzden, önceden set-edilmiş kaidelerle depreme maruz kalan illerin eski valilerinin, hatta alt-yapıya hâkim

bürokratlarının derhal devreye girebilmeleri, asli karar destek ünitesi haline getirilmeleri gerekirdi. Düşünülmemiştir.

Dikey/zaman aksı unutulmuş ama yatay/coğrafi aks, depreme maruz kalan illerin yakın ya da asimetrik illerle eşleştirilmeleri unutulmamıştır. Bunun yararı özellikle ağır makina-teçhizatın devreye alınmasına elbet vardır ancak ani-müdahalede değil bilahare insanî yardım ve destekler bakımındandır. AFAD önceden set edilmiş protokollerine göre misal, Adıyaman'ın eşleştirildiği destek il valiliği Tunceli idi ama 6.Şubat K. Maraş depreminde Tunceli valisi değil Tunceli'de emniyet müdürlüğü yapan Ordu valisi destek koordinatör vali olarak devredeydi.

Deprem anında valiliklerin Ankara'yı; geç, eksik, aksak bilgilendirdikleri ve ilk-müdahaleleri yanlış yönlendirdikleri, bazı müdahalelerdeyse Ak Parti yöneticilerinin enkazını kaldırma sair şeklinde gayr-i adil davrandıkları iddiaları sosyal medyada sıkça dillendirilmiştir. Bunların münferiden doğruluğu ayrı, valilikler, yukarıda nakledildiği üzere sahadan yeterli ve düzgün bilgiyi zaten toparlayamamıştır ki, Ankara'yı düzgün bilgilendirsin. Ankara, kendi bilgilendirmesini ve müdahalesini tam-merkezî hale getirdiğinden, ayrıca böylelikledir. Yetersiz ve gayr-i adil müdahalelerle valilikler, illerindeki geniş kitlelerin ciddi tepkisini çekmişler, denecek yoktur.

Uzun tarihî geçmişi onlarca kez özel düzenlemeye tâbi kılınmasıyla sürekli gündeme gelen **İl İdaresi Kanunu** malumdur. Kanununun 11. Maddesi defalarca değiştirilmiş, iptallere maruz kalmıştır. Ak Parti iktidar döneminde *-askerî-bürokratik vesayetinin sonlandırılması adına-* valilerin illerindeki asayiş ve tabii afetler nedeniyle askeri göreve çağırmasına dair düzenleme, defalarca değiştirilip idari ve askeri etkileşim delik deşik edilmiştir. Koalisyon varsa vali askeri göreve ancak Bakanlar Kurulu kararıyla çağıracaktı! Koalisyon yok ya da güçlü Başbakan varsa Başbakan emri/oluruyla çağıracaktı! İçişleri Bakanı emri/oluru, MSB emri/oluru, İçişleri-MSB ortak emri/oluru, elli tür düzen diyelim!

Son durum neydi? İçişleri Bakanı teklif edecek, Cumhurbaşkanı olur verecek, Cumhurbaşkanı kararı yayımlanacak bu karar hayli detaylı tanzim edilecekti! “Çağrılacak askerin görevin kapsam ve süresi, görev alanı, istihbarat yetkisinin kapsamı, destek silahlarının kullanımına yönelik tehditler, görevlendirilen birliklerin mülki amirler ve genel kolluk kuvvetleri ile ilişkileri, ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından alınması gereken tedbirler, icra edilecek görevlerin planlanması ve izlenmesi ile gerek görülen diğer hususlar gösterilir. Görevlendirilecek Türk Silahlı Kuvvetleri birliklerinin çapı, teşkilatı, konuşlandırılacağı yerler, emir komuta ilişkileri, kuvvet kaydırılması ve bu kapsamda gerekli görülen diğer hususlar Genelkurmay Başkanlığı tarafından belirlenir...”

6.Şubat sabahı hatta OHAL ilan edildiği süreye dek dahi sayılan kararın tanzim güçlüğü ortadadır. Hâlâ askerin göreve çağırılma ve hangi şartlarda ne tür görevler üstleneceklerine dair “kanunun emrettiği” karar, ortada değildir. Yukarıda İçişleri Bakanı’nın Afet Acil Durum Kurul Başkanlığı’ndan alınmasındaki **karar/kararnamesizlik** faslında nakledildiği gibi, aynı caridir. Askerler sivil alanlarda görev başında ve halen; görev tanımları, yasal statüleri, na-mevcuttur! **Merkezde ve yasal zeminde, RG düzlemi yamukken, dönüp valilere askeri göreve çağırılmalarının ederi nedir diye sorulamazdır.** Başka ifadeyle, İl İdaresi Kanunu’nda 2016’da 6722 sayılı kanun madde 12 ile yapılan değişiklikten bu yana **valiler, bölgesel ölçek deprem karşısında baştan, hipotetik ve yasal olarak, kısırlaştırılmış**lardır.

Nakiller Orman Yangınları-Temmuz/Ağustos.2021 raporlamamızdan:

Sivil yerleşim yerlerinin nasıl korunacakları ve nereye nasıl tahliye edilecekleri, kritik alt-yapı koruma, müze/tarihî eser koruma, ihbar ve yönlendirme esasları, yolların açık tutulma ve denizden lojistik ve müdahaleler, iskele tahsisi, diğer illerden gelen teçhizatın ilçelere/yangın bölgelerine tahsis ve sevki konusunda tedbir yoktur.

İhbar ve yönlendirmeye dair esasları, bilahare, Hava Kuvvetleri toparlamış, teşkil ettirilen geçici koordinasyon merkezi, yangın nerede, uçaklar nereye müdahale edecek kararlaşrtmasını en azından objektif zemine çekmiştir. Uydu ve İHA görüntüleri, hem yangını, derecesini, ilerleyişini görme bakımından ciddi destekleyici unsurdu. Aksi halde, uçakların yangınlara müdahalesi yerel yönetici ya da bakanlıkların yönlendirmesine kalabilecekti.

İhbar ve yönlendirmeye dair esasları, bilahare, Hava Kuvvetleri toparlamış, teşkil ettirilen geçici koordinasyon merkezi, yangın nerede, uçaklar nereye müdahale edecek kararlaştırmasını en azından objektif zemine çekmiştir. Uydu ve İHA görüntüleri, hem yangını, derecesini, ilerleyişini görme bakımından ciddi destekleyici unsurdu. Aksi halde, uçakların yangınlara müdahalesi yerel yönetici ya da bakanlıkların yönlendirmesine kalabilecekti.

*Yangınlara müdahalede askerî birlik kullanımında valilik inisiyatifi; misal Denizli (11. Komando Tugayı) ve Hatay (39. Mekanize Tugay) valilikleri askerî birlik kullanmıştır. **MSB-Akar, ancak talep halinde devreye girebileceklerini belirtmiştir.** Bu konuda yetkili iki bakan, Orman ve İçişleri; madem bölgede ve koordinasyonu üstlenmiş, buna karar vermeliydiler. Denizli ve Hatay valilikleri askerî birlik kullanmakta ama bölgede bakan var ve kullanılmamaktaysa, bundan mesul valiler (Antalya ve Muğla) değil bakanlardır. Durum nettir.*

Depreme maruz kalan 10 ilde valilerin (kısırlaştırılmış!) performansı nasıldı? Tek kelimeyle, yine sakin kalalım, yetersizdi. İllerindeki depreme hazırlık düzeyleri ortadadır. Deprem esnasında yol, enerji ve iletişimi kesintisiz kılamadılar. Enkaz bölgelerini ne isabet ne de işlevsellikle tespit edip arama kurtarma ekiplerinin müdahalesine hazırlayamadılar. Müdahale için boşlukları teşkil ettirmediler, trafik akışına dahi düzgün müdahale edemediler. Başta enkaz bölgeleri sonra yardım-destek kabile/konvoyları için yolları açamadılar. İllerine erişimi açmak için havalimanlarını derhal aktive edemediler, düzgün bilgilendirme tesis edemediler. İllerine erişim için tünel ve viyadük noktalarında yedek yol kapasiteleri teşkil ettiremediler,

Valilerin dağıtım şirketlerini (EPDK ve Enerji Bakanlık denetimlerinin ağır yetersizlikleri, Bakanlığın elektrik dağıtım şirketlerinin denetimini özel kesime yaptırtma gayretleri ayırdır) zamanında hiç denetlememesi, hayati ani kesintiler için ek-kapasiteleri (jeneratör, yakıt) emre amade kılmadıkları kesindir. Valiler suları zamanında kesmedi, depolarda tutamadı. Su şebekeleri çökmüş, **ziyan edilen temiz suyun ilerideki salgın ve tarımın desteklenmesine rezerv tutma bakımından riskinde ederi** malumdur. HATSU-İSKİ'nin (Hatay BB Su İdaresi ve İstanbul İSKİ) deprem hemen ertesi hasar tespit, sınırlama ve onarım çalışmalarına süratle giriştiklerine dair işleyiş not edilmiştir. Şu an şebekede çökmeler ve atıklara karışmalar vd. nedenden sular kirli yer yer zehirli olup salgın nedenidir.

Valilikler, -merkezin günlük dâhil olağan idari işleyişe ağır ve aşırı müdahaleleri ayrı-illerinde yeterli ve etkin ikaz, ihbar, anons ve yönlendirme sistemleri tesis edememişlerdir. Etseler ne olacaktı ki? Yönlendirme nereye? **İmara açılmış** toplanma alanlarına mı? Valiliklerdeki yetersiz ikaz/ihbar/anons/yönlendirme mekaniklerini ne ikame edebiliriz? **Sosyal medya!**

Valilikler, GSM dijitalleşme ve kodlamayla etiketlemeyle yardım toplama ve dağıtım lojistik sistemlerini organize edemediler. Gelen yardımları organize edememeleri ayrıdır; çalışma çerçevesini aşmamak için temas edilmeyecektir. Hepsinden önemlisi, arama-kurtarma timlerinin ağır teçhizata erişimini destekleyemediler. İllerindeki (ve önceden tanımlanmış destek diğer illerdeki) inşaat makine parkurunu tam-düzgün, özellikle adil ve objektif işleyişte devreye aldirtamadılar. Hastane morgları yanında soğutmalı TIR veya şişme soğutmalı spor salonu sairle cesetleri toplayamadılar ve denetimsiz definleri engelleyemediler.

Nakil Orman Yangınları-Temmuz/Ağustos.2021 raporlamamızdan;

“Valilikler, illerindeki büyükşehir belediye başkanlarıyla değil, “onların”, İstanbul, Ankara, İzmir dâhil destekçisi BB başkanlıklarının gönderdikleri ciddi ekiple muhataptı. Antalya ve Muğla BB'leri, diğer belediyelerden aldıkları desteği sahaya yansıttığında, valilikler, bir yerde askıya alınmış gibiydi. Bu yüzden valiler, bizzat, belediyelerin saha ekiplerine doğrudan talimat vermeye kalkınca işler tam karıştı. İstanbul ya da Ankara BB'leri, itfaiye vd. ekiplerini valiliklerin emrine vermemişlerdi. Bu bir belediyeler arası dayanışmaydı! Sahada binlerce belediye yüzlerce valilik emri altında personel dengesinin ve valilik lehine zıddına emir/koordinasyon girişiminin ederi ortadadır. Arka plan belli, uzatılmayacaktır.”

Yani valiler İstanbul/Ankara/ilh. Büyükşehirlerin devasa yardım seliyle muhatap olacaklarının anında bilincindeydiler. İşin bir de politik boyutu var; 2018'e dek Anadolu'da hemen tüm büyük merkezler, İstanbul-Ankara BB'leri ile muazzam hacim ve ederde etkileşimdeydi. Etkileşim, Ak Parti başta İstanbul/Ankara il

başkanlıklarınca koordine edilip pekiştirilmekteydi. 2019 yerel seçimlerinde muhalefete kaybedilen BB'ler, Anadolu'da birçok merkezin politik, ekonomik, ekopolitik ve en önemlisi afet/acil durumlarda desteklenmelerini aksatıcıydı. Merkezî Hükümet-Ankara iktidarda, büyük metropoller muhalefette ve bunun politik-idari ederi, valiliklerin, deprem sair büyük afetlerde yardım sairden çok öte koordinasyon ve idari kapasitelerini geriletmişti. Bunu izah ve ikna güç, farkındayız ancak böyledir.

Hal böyleyken; 10 ilde depreme maruz kalan valiler şunun pek açık ayırtındaydı; deprem büyük ve devreye girecek olan yine büyükşehir belediye destekleri olacaktı ama bu kez müdahale ve yardım iktidar değil muhalefetten gelecekti. Valiler için bunu taşımak ve hazmetmek, Merkez-Ankara yönünde, pek güçtü. Seçime yaklaşırken politik ortamın ederi ortada, eklenmelidir. İstanbul, Ankara, İzmir'in depreme maruz kalan illere akacakları kesindi, hep böyle olmuştu ve yine olacaktı. Bu kez işleyişte olumsuz eklenen sosyal medya olacaktı ve olmuştu da. 6.Şubat K. Maraş depreminin en silik hatta yok denebilecek aktörleri Ak Parti İstanbul/Ankara/İlh., metropol il başkanlarıydı ve fasılda değerlendirmelerimizi teyit edicidir.

Faslı kapatırken valiliklerle ilgili bazı hususu eklemek gerekir: Deprem esas zararının onarımı "inşaatla" ve inşaatın merkezî kararlaştırmaların konusu olacağı, 66. Hükümet eko-politik karakteri bakımından, kesindir. Deprem enkazı kaldırılacak, hasar tespit ve zarar-zıyan ödemeye esas teşkil ettirecek teknik kararları üretecek komisyonlar teşkil ettirilecektir. Valilikler bu evrede daha tayin edici olacaklardı! Gerek inşaat gerekse zarar-zıyan ödemede ve geniş kitlelerin yaşam maliyetlerini aşağı çekmede asıl zemin, bölgesel ölçek deprem nedeniyle **bölgesel planlamadır.**

Olması gereken budur ve fakat politik manzara zıddındadır. 66. Hükümet, 6.Şubat K. Maraş deprem ortak yardım kampanyası, kamu kurum ve kuruluşlarının hacimli katkısıyla 115 milyar TL, Hazine'nin 100 milyar TL deprem destek paketi ve

yaklaşan seçim takviminin de yardımıyla süreci “kaçırabilecektir”. Depreme dair inşaat ve onarım, alt-yapı ve kapsamlı ekonomik işleyiş, 10 ilin tekrardan düzgün ayağa kalkması, **alelacele hatta kaçırılmış karar zeminin konusu haline gelecektir.** Büyük talihsizliktendir. Valiler, bölgesel planlama devreye girecek olsa ciddi işlevselleşebileceklerdi.

Anlık Müdahalenin Kamuda Ana Yürütücüleri- Komutanlıklar

Depreme maruz kalan bölgede 3 kolordu, 1 ordu, 14 kadar muharip tugay mevcuttur. Hatay, Kilis, Gaziantep'te grup komutanlık ve unsuru konuşludur. Elâzığ, Tunceli, Mardin, depreme yakın illerde yoğun birlik bulunduran illerimizdir. Bu birlikler ağırlıklı Suriye sınırı ve kısmen Suriye'dedir. Irak'takiler ayrıdır. 10 ilde deprem, tam da Suriye harekâtını yürüten birliklerin ortasında gerçekleşmiş, Suriye sınırını tutmak ve kontrol etmek zaten güç, depremin askerî ederi ortadadır. Deprem, Kara Kuvvetlerimizde ne kadar personel kaybına yol açmış, ailesi, yakınları, arkadaşlarının ailesi enkazda kalan kaç personeli bloke etmiş, rakam belli değildir.

Kara Kuvvetlerinde (*bölgede ayrıca Hava ve Deniz Kuvvetleri birlikleri konuşudur*) personel kaybı; bölgede nüfus/kayıp genel istatistiklerine oranladığımızda önemli kayıplar söz konusu olabilirdi. Komuta kademelerinde varsa yitimi henüz bilmemekteyiz; MSB-Akar 1 üsteğmen, 1 astsubaya henüz erişilemedi demiştir. MSB-Akar, ilk açıklamasında, *deprem ilk günü 2. Ordu Komutanı Org. Gürak'tan tekmil aldığını, saat 04.50 itibariyle birliklerde durumu öğrendiğini, depremde 3 asker şehidimize ilgili bilgilendirme dâhil Cumhurbaşkanı'nu aradığını* ifade etmiştir. MSB-Akar ikinci açıklamasında (22.Şubat), depremde 100 askerın şehit verildiğini 66'sının yaralandığını ifade etmiştir.

E, üzücü tabii; aynı vakıa seri aynı zaman dilimine dair askeriye den ve 1. gün 3, 16. gün 100 şehit bilgilendirmesinden! Cumhurbaşkanımız, bu yanlış bilgilendirmenin neden/gerekçesini soracaktır muhakkak! 10 ildeki birliklerimizin bina, tesis, güvenlik sistemleri ne kadar hasar görmüş, bunların kontrol, denetim ve onarımı kolay ve kısa sürede tüketilebilir değildir. Dolayısıyla, 10 ilde depremde bölgede konuşlu birlikleri depreme müdahalede kullanmak, ciddi mahsurluydu. Dolayısıyla, Tunceli ayrı, özellikle Trakya dâhil uzak illerden deprem bölgesine

birlikler sevk edilmiştir. Bu rakamı 45.000 biraz üstünde asker diye değerlendirmekteyiz.

Ülkemizde asker sayıları, çok ciddi asker/personel açığı malumdur. Yapısal güvenlik açığı devrededir. 550.000 kadar asker mevcudumuzun izinli, hasta, yurt dışı görevde sair düşüldüğü mahdut muharip sınıflarla destek sınıflar ayrıştırıldığında, Suriye sınırı ve bölgede konuşlu birlikler üstünde baskı hatırladığında, deprem bölgesinde 45.000 asker görevlendirilmesi, en hafifinden, zorlayıcıdır.

Bundan evvel, askeriye, yukarıdaki bölümde nakledildiği üzere ancak RG'de yayımlanmış Cumhurbaşkanlık hacimli, detaylı karar/düzenlemesiyle devreye girebilir, yetki ve görev kapsamını görebilirdi. Bundan mahrum askerin sahada yapabilecekleri, pek kısıtlıydı. Şu husus hatırlatılmalı; orman yangınları bir yana **sellerde elde faraş süpürge sokaklarda, evlerde hatta lokanta temizliklerinde çalıştırılan asker görüntüleri, bu görüntülerin serbestçe alınıp servis edilebilmeleri pek hoş değildi!**

Komutanlar, bölgedeki valiliklerden çağrı alsalar da ilk-gün, kışlalarından çıkıp enkaza müdahale etmemeliydi. Askeriyede enkaz müdahalesi yapacak arama-kurtarma ekibi, EMASYA döneminden farklı olarak son derece mahdut, özel harekât dâhil, ekipler merkezden zaten sevk edilmişlerdir. Enkaza ilk gün ilk saatlerde girecek olsalar, aynı AFAD ekipleri gibi 13.24 depremiyle yitirilebileceklerdi.

İkinci ve üçüncü gündeysel asker, bölgeye çağrıldıklarında trafik ağırlığı ve yol şebeke çökmelerinden bağımsız bölgeye girişte zorluk çekmiş/çekecek, ayrıca, bölgeye girişleri denetimli kılmak üzere kontrol noktaları teşkil ettireceklerdi. Denetimli girişlerden sonra geçiş izinlerini AFAD merkezî birim onayıyla vereceklerdi. AFAD merkezinde kimin nereye nasıl geçirileceği konusunda yetkin yazılımlar mevcut, hemen tamamen devre dışıydı.

Dolayısıyla ya geçiş/giriş izinlerini veren asker asimetrik bilgiyle hareket emiş ya da vermediği her bir izinle enkaza müdahale ve yardımlarda gecikmenin bürokratik mekanizmasına dönüştürülecekti. **Asker ilgisi ve sorumluluğu bulunmayan gelişme ve işleyişte sorumlu neden kılınsın? Kötü ve kötücül müdahalenin bileşeni neden addedilsin?** Bundan ayrı, orman yangınları vakıa serisinde asker, geçirdiği testi katiyen unutmaz, kışlasından, vali talepleriyle değil, ancak, standardı yukarıda nakledilen karar/kararnameyi gördüğünde harekete geçerdi. Kurt yediği ayazı!... Hayırlı olacak, olan da buydu.

MBS-Akar, dengeli, zevahiri kurtaran demeciyle zemini yumuşattı: "*Depreminden Mehmetçiğin kışlalardan geç çıkarıldığına*" ilişkin iddiaların yanlı olduğunu ve iyi niyetle izah edilemeyeceğini belirterek, "*Millî Savunma Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri unsurları askeriyle, siviliyle, işçisiyle, teknik personeliyle ilk andan itibaren seferber olmuş, milletin yanına koşmuştur.*" MSB-Akar'ın açıklamasında verdiği kritik detay, "depremden çok kısa süre sonra Afet Acil Durum Kriz Merkezi oluşturuldu" ifadesindedir. MSB-Akar, 2. Ordu Komutanlığı'nın saat 04.50'de birliklerden durum raporlarını ikmal ettiğini beyan etmiştir.

MSB-Akar, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile saat 05.10'da telefon görüşmesi yaptığını, 3 şehit bilgisini verdiğini eklemiştir. MSB-Akar ve G. Kurmay Başkan ve Kuvvet Komutanları, enteresandır, derhal bölgeye hareket etmiş, daha enteresandır, 2. Ordu Merkezi yerine ağır yıkım bölgesi Hatay 8. Komando Tugay Merkezi'ne geçmişlerdir. **Başka ifadeyle, MSB-Akar ve G. Kurmay, ülke komuta heyeti, depremden muharip unsur komuta merkezinde bulunmayı, Suriye sınır tehdidinin önceliğini görmüş ve değerlendirmişlerdir.** Bize göre bu, isabetli ve işlevsel tepkimedendi.

Fasıl konsolide edildiğinde iki husus dikkat çekmektedir; ilki MSB-Akar ve G. Kurmay Başkanı, birliklerinden aldıkları raporları müteakiben muharip birlikte bulunmayı (*saat 11.00'den sonra Hatay; MSB-Akar ve G. Kurmay Başkanı Hatay'a direkt inememiş, İncirlik üssünden karadan intikal etmişlerdir*) öncelikli addetmiş,

Cumhurbaşkanı bu öncelikli bulmaya iştirak etmiştir. Cumhurbaşkanı için böylesine büyük depremde Ankara'da Milli Savunma Bakanı'ndan mahrumiyet kolay taşınır yükten değildir. Siyasi ve askerî otoritenin önceliklendirmede uyumu takdir edilmelidir. İkinci husus; merkezî hükümet, depreme, İçişleri ve MBS bakanını Ankara'da tutmadan müdahale etmiş, kriz yönetimi esnasında iki bakanını da eşanlı sahaya sürmüştür.

Askerî birliklerin arama-kurtarma ekipleri saat 06.00 itibariyle devrede, öncelikleri K. Maraş, Malatya ve İskenderun'da kurtarma çalışmalarına iştirak etmekte. Askerî birliklerin karargâh, lojman, tesis, mühimmat ve akaryakıt (misal İskenderun Toprakkale) deposu, radar üsleri (ki acil/kesintisiz radar işlevinin önemi ortadadır) patlama ve güvenlik riskleri, tümünün yol açtığı acil arama-kurtarma gereklilikleri ortadadır.

Detaya girmek ne kadar kabilseniz? Bölgede konuşlu kritik radar bağlantılı özel/nitelikli silah sistemlerimiz jeo-politik evren gündemindedir, uzatmayalım! Bölgede teyakkuz halinde hibrit savaşta 2. Ordu; kritik silah sistemleri aktiftir, mühimmat depoları sahaya yayılı sevk güzergâhlarına yaklaştırılmıştır, alçak-orta irtifa hava savunma radar sistemleri entegre, teki yitirilse ederi ortadadır. Hal böyleyken bölgesel depremde ilk gün asker çağırarak, akla ve tecrübeye zıttır. Başka ifadeyle, sivilleri kurtarabilmek için askerî personelin ayakta kalma önceliği ortada, önce askerî birliklerdeki acil arama kurtarma operasyonlarının ikmal edilmeleri gerekmektedir. Klâsik örnektendir; uçakta anneler önce kendi sonra çocuklarının oksijen maskelerini takmalıdır!

Bölgeye sevk edilen jandarmalar (65.000 kadar) hakkında medyada yeterince detay mevcut, girilmeyecek, çerçeveyi değiştirici değildir. JÖAK ve JASAT (suç araştırma timi), ATM ve banka/kuyumcular önünde jandarma nöbet sokak devriyeleri, İHA'ların bilhassa köylere dönük devreye alınmaları izlenmiştir. Jandarmanın sahaya, kritik bina/tesise, asayişte pürüz çıkartacak potansiyel aktörler dönük bilgi ve tecrübesi tatminkardı. Tek tük aksaklık ana arterlerde şehirler arası

konvoyların güvenliğinde ve arka yollarda, saha genişliğiyle ortam şartlarına nazaran tolere edilmelidir. Ek husus; Sİİ kapsamında elimizde veri mevcut, olağan dönemlerdeki siyasi şiddete nazaran depremse asayiş ve şiddet, tolere edilebilir eşikteydi.

İskenderun ayrıca ikaz edilmelidir; Deniz Kuvvetleri'nin kritik birlik ve tesislerindeki kurtarmanın önemi ortadadır. Depremden sonra iki firkateyn birden İskenderun Körfezi'ne derhal sevk edilmiş, askerî ederi ortadadır.

Bölüm konsolide edildiğinde, safahatını *Siyasi Risk İzlekleri*'nde nakledeceğimiz üzere askerî bürokrasi, işlevsel ve "kurumsal" düzeyde özellikle dış politikada politik tandansını 66. Hükümet'ten bir ya da iki tık ayırıştırmaktaydı. Bunu kurumlar arası mesafe açılması değil, aksine, kurumların (*siyaset kurumu ve askeriye*) alanlarına odaklanması, diğer kurumların alanlarına daha az geçişkenlik olarak okumaktaydık. Burada söz konusu olan askerin siyaset kurumuna müdahilliliğinin değil, siyaset kurumunun askeriye müdahilliliğinin profil olarak düşüşüydü.

2-3 yıldır işleyiş bu minvaldeydi. MSB'nin Cumhurbaşkanlık ve İçişleri Bakanlık aleyhine yetki ve görev alanlarında hafif genişlemeler bundandı. Mevzuat değişikliklerini çerçeve dışına çıkılmamak için uzatmayacağız. 6.Şubat K. Maraş depreminde siyaset kurumu, askeriyenin işlevsel ayrışma ve kendi içinde işleyişinin bozulmaması bakımından test olarak görmüş, kendi cihetinden başarılı da olmuştur. Bölgesel ölçekte depremde askeriye, başta Suriye güvenlik işlevine odaklanmış, depreme ana-müdahale ve tepkime sivil olarak yapılandırılmıştır. Bunu, genel çerçevenin güncellenme, 2-3 yıldır işleyişin pekişmesi olarak görmekteyiz.

Askerin depremde kullanımı salt siyaset ya da kurumlar arası etkileşim değil bir o kadar insani ve teknik konudandır. Tabii ki derhal kullanılmalıdır ancak ilk saatlerdeki aksamadan sonra ve bölge il ilçe sayı karmaşasında ve yakın birliklerin savaş tehdidi altında oluşu gözetilirse bölgeye erişimi yasaklayacak olan askerin kullanımı hem yardım hem müdahaleyi daha karmaşık, zayıf ve gecikmeli kılacaktır.

Bu durumda enkaza müdahale gecikme bedeli askerin kullanımı nedeniyle gerçekleşecek; bu da hem siyaset hem asker adına hatadan olurdu. Bölgeye yağın yardım ve desteğın işleyişı, askerin ilk evrede kullanımını büyük ölçüde imkânsız ve geçersiz kılmıştı.

Kırılgan Politik Fay Hatlarında Yeni Mevzii Kırılganlıklar

Ülkemizde, maalesef, depremin il/ilçe ölçek olup birkaç yüz kişiyi öldüreni, depreme iktidar tepkimesinde sürat ve diğer işleyişe bağlı olarak politik destek üretici potansiyeldedir. Depremin bölgesel ölçek olanıysa, açıklanan resmî ölüm/yaralı inşa edilen konutların hacim/sürat/kalitesi sunulan kamu hizmetlerinin hacim ve kesintisizliği ne olursa olsun, iktidar değişimini tetikleyici potansiyeldedir.

Ak Parti iktidar döneminde durum kısmen farklıydı. Ak Parti iktidarlarının yüksek kamu hizmet becerisi ayrı, maddi hakikatler kadar hatta bunlardan fazla güçlü medya yapılanması sayesinde; afet, terör sair hacimli vakıanın politik ederini farklılaştırabilmekte, avantaja çevirebilmekteydi. 6.Şubat Kahramanmaraş depreminde, -safahatı *Medya-İktidar* ara raporlama serilerimizde nakledildiği üzere- 66. Hükümet'in yandaş medyası **aşırı işlevsiz**, muhalif medyası yandaş medyasından kaynak olarak büyük değilse de **taban olarak misliyle büyük ve etkin**, sosyal medyaysa hemen büyük ölçüde **iktidar aleyhineydi**.

Başka ifadeyle, maddi hakikat her ne olursa olsun sosyal medya, çok yüksek denebilecek *-idareyi ve siyaset kurumunu kısmen bloke hatta manipüle edebilecek ölçüde-* etkinliktedir. **66. Hükümet**, aşırı kutuplaşma hatta gerginlik politik ortamında, sosyal medyanın ağır olumsuz bombardımanında bölgesel ölçek depreme müdahale edecek, kendi yönetim ve koordinasyon beceri düşüklüklerinden bağımsız, her türlü başarısız addedilecekti. Maddi hakikat ayrı, iletişim evreninde politik hakikat, kesine yakın buydu. Böyle de olmuştur.

Depreme, münhasıran 10 ildeki bölgesel depreme dair; idari, şehircilik, alt-yapı düzeyde il hafızlarına hâkim olunmalıdır. Eko-politik devinim, ziyadesiyle tayin edicidir. Ak Parti/iktidar bağlamında merkez-taşra ekonomik ve politik etkileşimi

keza. Bunlara kısaca temasla aşırı kırılğan politik fay hatlarını resmetmeyi hedeflemekteyiz.

İktidarın temel eko-politik devinimi, *Mümkün İmkân İmran, Murad ve Murat ve Rejim, İlke, Politik Bilinç* ara raporlamalarımızda nakledilmiştir. Kısaca, Ak Parti-Erdoğan iktidar eko-politik devinimi, ikili yapıdaydı. İlki, muhalif söylemde “beşli çeteye” indirgenen **iktidar çekirdek iktisadi networkları**dır ki bunlar kamu hizmet ve kamu kudret bileşeni haline gelebilmiş, büyük/organize iktisadi aktörlerdir.

Bu networkta da inşaat ana-mihver ancak nitelikli, konutu kapsayan ancak misliyle aşan ölçektir. **Bu networklar finansal açıdan yüksek borçlu ve bankacılık sistemine tam-bağımlıdır.** Çekirdek networklar, Ocak.2017’ye dek yüzlerce milyar USD döviz açık/borçlu, 2017-18’de döviz borçları örtük işleyişte TL’ye çevrilmiştir. Bir **sarkaç** ile konuyu resmettik; önceden, eğer döviz yükselirse iktidar çekirdek iktisadi networkları biçilmekteydi. Bu yüzden, araya girebilen yüksek para politika-faiz artırımları, bu çekirdek iktisadi networkları kollamaktaydı.

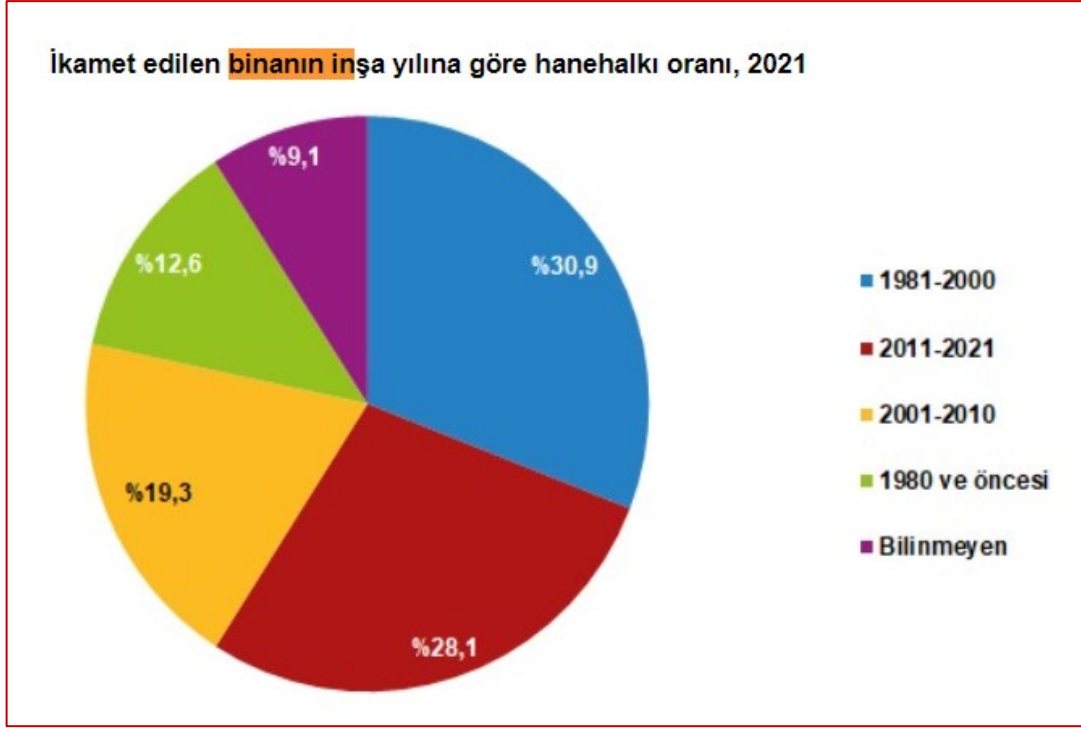
Aksiyle, dövizden TL borçluluğa geçtiklerinde, yüksek faiz bu çekirdek networkları zora sokmaktaydı! Diğer iktisadi network, kısaca küçük ölçekli geniş tabanlı diyelim, Ak Parti çekirdeğinden ziyade Meclis grup ve parti teşkilatlarının başlısı, iktidar tabanının ilk-kritik katmanı denebilecek, geniş ölçüde KOBİ ve inşaat müteahhitlik firma ve aktörleridir. Yine önceden, yüksek faiz, çekirdek iktidar iktisadi networklarını kollarken küçük ölçek geniş tabanlı iktidar iktisadi networklarını zorlamaktaydı. **Düşük faize geçiş (bilahare tamamlanan süreç halinde 2019 sonrası) artık, sadece çekirdek iktidar iktisadi networklarını değil, küçük ölçekli geniş tabanlı iktidar iktisadi networklarını da kollayıcıydı.** Düşük faizin tetiklediği kur artışlarını dizginleyen arka kapıdan döviz satışı ve dolaylı kur kontrolleriydi.

Küçük ölçekli geniş tabanlı iktidar iktisadi networkunun borçluluk düzeyleri düşük, finansal bağımlılığı açıdan doğrudan kredi değil ağırlıkla ucuz konut kredilerine bağımlı, ağırlıkla da Anadolu'da yerleşiklerdir. Genişletilmiş imar statü ve hakları, imar af ve barışları, bu networkların, sermaye biriktirme ve refah üretmede temel girdisiydi. Bu networkların Ak Parti teşkilat ve milletvekilliklerinde konumlanmaları, merkezde, çekirdek iktidar iktisadi networklarıyla zıt eko-politik akstaydı. Bazı misallerle konuyu nakledelim; çekirdek iktisadi networklar elektrik üretici ve dağıtıcısı, zehirli gazları filtreleyecek sistemleri santrallerine takmamakta, oysa küçük ölçekli geniş tabanlı iktidar iktisadi networkunun ürettikleri konutları ve şehirleşmeyi bozucuydu. TBMM'de iktidar grubunda ayrışma kanunlaşmalarda oylamalara dek yansımıştır.

10 ilde deprem yaşanmış, bahsimiz bakımından devrede olan devinim, iktidar iktisadi networklarının küçük ölçekli geniş tabanlı olan Anadolu kısmındadır. 2004'te Büyük Şehir Belediye (BB) kanun yeni yapılanması, 2012 kapsamlı denebilecek kanun değişikliğiyle BB'ye geçişlerin kırsalda belli müddet sübvansede edilmiş tariflerle teşvik edilmeleri, özellikle geniş ovalı ve ovaları yerleşime açılan yerlerde depremin etkisini sıvıracıydı. 2012; Ak Parti yerel networklarının politik gücünün de zirve yaptığı yıldır denebilir. Malum, 2012'de Ak Parti içinde o zaman hizmet hareketi denen FETÖ'nün tabanını siyasi parti içinde konsolide etme girişimleri devredeydi. 6.Şubat K. Maraş/Adıyaman/Malatya depreminde şehir merkezleriyle ovalar arasında geçişlilik artışının maliyeti yüksek olmuştur.

1986'da Adana ve Gaziantep'in Büyükşehir statüsü almalarının ardından, 1993 Diyarbakır ve 2012 yılında ise Şanlıurfa, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illeri de büyükşehir olmuşlardır. Öte yandan, 1995'te Kilis Gaziantep'ten ve 1996'da Osmaniye Adana'dan ayrılarak il olmuşlardır. 1990'lı yıllarda hızlı artış gösteren bu süreç içerisinde, şehirler organize sanayi bölgelerinin geliştiği ana ulaşım arterleri üzerinden birbirine daha da güçlü bağlanan bir kentsel sistem oluşmuştur.

Ak Parti, 21 yıllık iktidar müddetinde 11 imar affı ve barışı çıkartmıştır. Bunu sadece Ak Parti ve yoz siyaseti olarak görmemek gerekir. Uzun iktidar müddetince DP (Demokrat Parti), AP (Adalet Partisi) ve CHP, defalarca imar affı çıkartmış (1978'den 1999'a 5 kez), büyükşehirleri ağır bozan gecekondulaşma ve büyük varoşlar politik hafızadadır. Ak Parti bunları hem teknik hem de görsel düzeyde ciddi ıslah etmiş denebilir. 10 ilde depremde yıkıma konu olan konutlar toplam konut stokunun yüzde ellisi, aynı şehirlerde yeni yapılaşma, 2002'den bu yana %50 idi.

*Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yıkılan evlerin yüzde 98'inin 1999 ve öncesinde yapıldığını açıklarken ortaya çıkan uydu görüntüleri **yapıların büyük bir çoğunluğunun 2004'ten sonra inşa edildiğini** ortaya koymuştu. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ise bu iddiayı yalanlayarak Erdoğan'ın söylemini tekrarladı ve il il yapıların yüzde kaçının ne zaman yapıldığına dair bilgileri paylaştı. Bu açıklama bile kafa karışıklığının giderilmesine yeterli olmadı.*

2000 yılından sonra kurulan Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kayıtlarına göre depremde etkilenen evlerin büyük bir çoğunluğunun DASK sigortası altında olduğu anlaşıldı. Açıklanan verilere göre Kahramanmaraş'ta evlerin yüzde 53'ü, Hatay'da yüzde 40'ı, Gaziantep'te yüzde 64'ü, Malatya'da yüzde 52'si, Adana'da da yüzde 45'i zaten DASK güvencesi altındaydı. Bankaların kredi vermek için dahi DASK olması koşulunu öne sürdüğü düşünüldüğünde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yüzde 98'lik oranının mümkün olmadığı bu verilerden de ortaya koyuldu.

Yani, Ak Parti, 2002'den öncekilerin devamı şeklinde, depreme dayanıklı sağlam konut üretimini temin edememişti. **Bunun altını çizelim; küçük ölçekli geniş tabanlı Anadolu networkları eliyle üretememişti.** Oysa aynı Ak Parti-Erdoğan'ın ürettirdiği aynı 10 ildeki TOKİ konutlarından teki yıkılmamış, deyim yerindeyse binalarda çizik yoktu. Başka ifadeyle, Ak Parti-Erdoğan, bir araya geldiği küçük ölçek geniş taban Anadolu (*İstanbul dâhil edilmeli, doğru ifade taşra networklarıdır*) networklarıyla işlevselleşememekteydi.

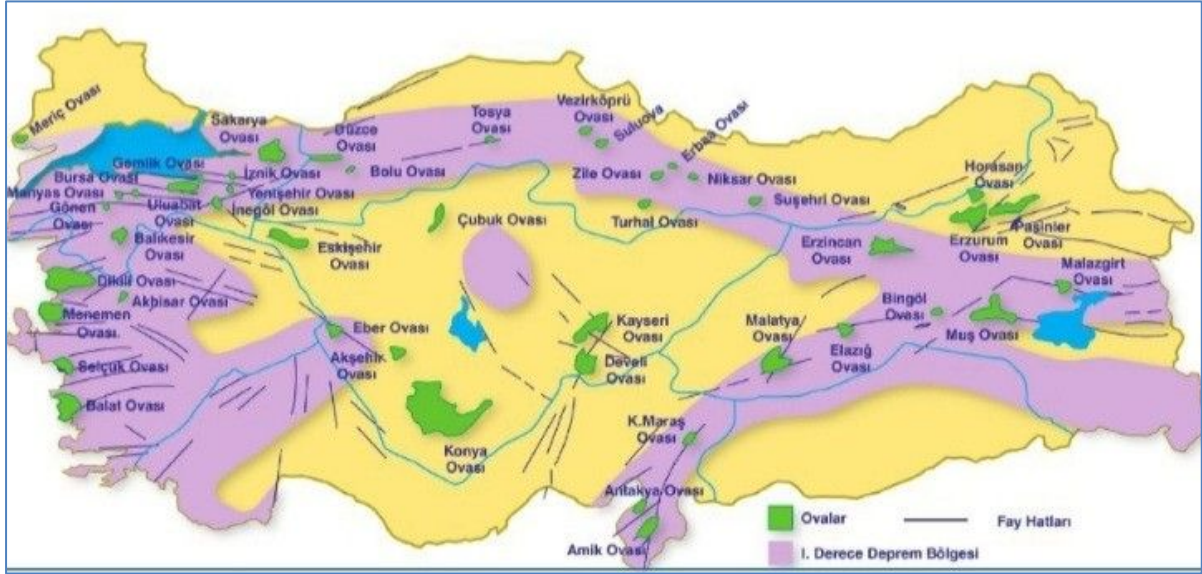

Benzer durum misal; Elbistan Devlet Hastanesi, Hatay Dörtyol Devlet Hastanesi, Malatya Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi ile Battalgazi Devlet Hastanesi için caridir. Mersin Büyükşehir Hastanesi keza, depremde büyük ölçüde hasarsızdı. Hastane kolonlarına yerleştirilmiş **sismik izolatörler**, hastaneleri hem ayakta tuttu, depremde ameliyatlar sürdü, on binlerce kişiye sığınma yeri teşkil ettirdiler. İma edilen, Ak Parti-Erdoğan'ın iktidar çekirdek iktisadi networkları, *-finansman ve fizibilitelerdeki ağır meseleler ayrı-* alt-yapı ve inşada başarılı işler de yapabilmekteydi. Küçük ölçekli geniş tabanlı networklar, çekirdek iktisadi networklarla görünmez maliyetlerle desteklenmekteydi.

Art alanda kastedilen, *-finansman ve fizibilitelerdeki ağır meseleler ayrı-* çekirdek iktisadi networkların toplumsallığı, küçük ölçek geniş tabanlı iktidar iktisadi networklarına nazaran, daha yüksekti.

Diğer bir ek husus, fonda, tayin ediciydi. Ak Parti küçük ölçek geniş tabanlı networkları, ekonomik yahut eko-politik saha üretmeli, bu sahada sermaye birikimi temin etmeliydi, **neresi?** İmar ve konut-emlak rantı, Anadolu'da ancak, şehirlerin genişletilmeleri, genişletmelere mevzuat (*imar aff/barış*) ya da idari tutumla (*Ak Parti elinde belediyeler*) göz yumulmasıyla mümkündü. Peki ya konut/emlak için saha nerede üretilecekti? Nüfuslar artmış, 2002'den önce nispi sert/müsamahasız idari tutumla şehirler sıkışmış, **saha üretimi tarım arazi ve ovaların imara açılmasıyla mümkündü.**

Nerelerdeydi bu ovalar? Anadolu'da ova grupları arasında (*Delta Ovalar*, nehir çıkışlarındadırlar; *Bafra, Silifke, Menemen, Selçuk, Çarşamba* gibi, **Karstik Ovalar**, *Acıpayam, Korkuteli, Muğla ovaları* gibi) ovalardır ki bunlar sayıca azdır. **Anadolu'da sayıca en çok ve büyük olanlar; Tektonik Ovalardır.** Tektonik Ovalar, ya Batı Anadolu Fay (**BAF**) hatlarındadırlar (*Büyük ve Küçük Menderes, Bakırçay, Gediz*) ya Kuzey Anadolu Fay (**KAF**) Hattındadırlar (*Adapazarı, Bolu, Düzce, Tokat, Turhal, Erbaa, Niksar, Suşehri, Taşova, Suluova, Erzincan*). Ya da Doğu Anadolu Fay (**DAF**) Hattındadırlar (*Amik, K. Maraş, Malatya, Elâzığ, Bingöl, Muş, Varto, Malazgirt, Karlıova, Iğdır*) bunlardandır. Arada; Afşin, Elbistan ovaları belirtilmelidir. Ülkemizde sayılanlar dışındaki ovaların coğrafi klâsmanları farklıdır.

Mesele buradır; 2012'de BB kritik virajı, şehirlerle ovaların, şehir merkezleriyle kırsalın artan geçişliliği 10 ildeki depremin il hafıza kritik unsuruydu. Sermayeyi, siyasetin finansmanını ve şekillenmesini fiziken temin etmiş olan, tektonik ovalardaydı. Tektonik ovalarda eko-politik devinim, Ak Parti'nin Anadolu'daki kaleleriydi. Politik harita, **eko-politik devinim ve tektonik ovalar, kesişmekteydi.** Eğer, deprem sönümlenen değil artımlı dalgalar halinde tektonik ovaları vurmussa, siyasetin zeminini de fiziken kırmıştır denebilir mi? Şimdilik ve ihtiyaten belki. Ne politikamız düz akımdır ne de lider Erdoğan bu derece naif zemindedir.

İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) Kahramanmaraş Şubesi'ne ait binanın, çevresindeki neredeyse bütün binalar yıkılmasına rağmen hasarsız kalması, depremin ilk gününden bu yana konuşuluyor. Şube Başkanı Ö. B. Dalkıran, bu durumu, alüvyonlu zemine, yasalara, bilime uygun inşaat yapılması ile açıklıyor. Dalkıran, "Kentin şu an ki merkezi, 40-50 yıl önce tarım arazisi. Buralar imara açıldı. Üstelik alüvyonlu zemine uygun olmayan binalar yapıldı. Yıkılanlar bu binalar" dedi.

Türkiye'de politik analizler belli kalıplara güçlkle oturtulabilir, oturtulsa da kararlılık kolay kazanamazlar. Bahiste de böyledir; ara raporumuz **Rejim İlke Politik Bilinç**'te yansıttık, iktidarın çekirdek iktisadi networklarıyla küçük ölçekli geniş tabanlı iktidar iktisadi networkları arasında çekişme varitti. Lider Erdoğan'ın iktidar teknik ve tercihi, kesin ve kararlı işleyişte, ilki lehine ikinci küçük ölçekliler aleyhine maksat ve işleyişteydi.

Hal böyleyken, 6. Şubat K. Maraş depremi, lider Erdoğan'ın zaten işlettiği küçük ölçekli geniş tabanlı networkların politik etkinlik ve Ak Parti'de politik uzantılarını budama hedeflemesini durdurucu ya da sınırlayıcı değil, aksine, ivmelendiricidir. Misal, deprem bölgesindeki Ak Parti il-ilçe teşkilat iltisaklı müteahhitlerin dahi üstüne gidilmiştir. Önceki tabii afet ya da büyük kazalarda; Ankara-İstanbul treni, Edirne/Çorlu treni, Soma madeni, Van-Bahçesaray çığı (çığda 2 kayıp, müdahalede 39 şehit) gibi, daha ziyade, kısmen 2021 orman yangınları, iktidar çekirdek iktisadi networklarının işleyişini deşifre ettiriciydi. Kastamonu Bozkurt selleri, Elâzığ-Malatya depremiyle son olarak K. Maraş depremiyse, iktidarın küçük ölçek geniş tabanlı taşra networklarının işleyişini deşifre ettiriciydi.

2021 orman yangınlarında ya da 2022 Kastamonu bozkurt sellerinde iktidar çekirdek iktisadi networkları devreye girmekte temkinli hatta çekingendi. **Misal Antalya ve Muğla gibi illerde 5-7 yıldızlı otelleri, elektrik üretim santralleri vardı ve bunları öne çıkartmak hatta deşifre ettirmek istemediler.** 6.Şubat K. Maraş depreminde iktidar çekirdek iktisadi networkları, hemen hepsi, tüm makine teçhizatıyla anında devreye girerek ciddi yardım etmiş, depremle mücadelede, fiziki alt yapı ve toplumsal hasarın onarımında katkı sağlamışlardır.

Yukarıda kısmen değinildiği üzere depreme maruz kalan 10 ildeki valilerden başka, geniş kitleler, üstelik Ak Parti politik kalesini teşkil ettiren kitleler, 2018’de (iktidar cihetinden) yiten büyükşehirlerin belediyeleri ve bu belediyelerin toplumsal tabanıyla hayatlarının belki en kötü döneminde eşleşeceklerdi. Politik kalelerde geniş kitlelerin devlet ve siyasi partilerinin çok önünde, *yardıma cansiperane koşan* laik “beyaz” Türkler, şaşkırtıcı değilse de sarsıcıydı. Bu sarsıntı, lider Erdoğan’ın Ak Parti teşkilat ve yöneticilerine sitemlerini hatta kızgınlığını tetiklemiş görünmektedir. Tekraren; 6.Şubat K. Maraş depreminin en silik, en özne olmaktan uzaklaşanı, diğer illerin Ak Parti teşkilat ve yöneticileriydi.

Kahramanmaraş Depremi'nden Etkilenen 10 İlde
İmar Barışı Verisi

Şehir	Yapı Kayıt Belge Sayısı	İptal Edilen Yapı Kayıt Belge Sayısı
Adana	59.247	499
Adıyaman	10.629	54
Diyarbakır	14.719	85
Gaziantep	40.224	237
Hatay	56.464	431
Kahramanmaraş	39.058	1.263
Kilis	4.897	37
Malatya	22.299	333
Osmaniye	21.107	96
Şanlıurfa	25.521	201
10 Şehir Toplam	294.165	3.236
TR Toplamı	3.152.094	53.303

Deprem, belki tabii denebilecek işleyişte, yakın dönem afet, genel güvenlik sair krizleri hatırlatıcı, politik karar ve tercihlerde parametre haline getiricidir. Misal; Suriye savaşı ve Suriye sınırında milyonlara varan göçler ve yol açtığı siyasi şiddet

ve ekonomik yıkım gibi. Misal, 2015-16 meskûn mahal çatışmaları, 15.Temmuz politik depremi gibi. Covid-19 salgını, yine misal Elâzığ-Malatya depremi gibi.

Böyle bakıldığında, deprem bölgesinde geniş kitlelerin günlük hayatını derinden ve uzun müddette sarsan vakıa serileri eksik olmamıştır. Bu bir tecrübe ve dayanıklılık geliştirici midir? Belki ve kısmen evet ama bir o kadar da birikimli yıpranmışlık ve zayıflıktır.

Bu fasılda önem kazanan, depreme maruz kalmış illerdeki geniş kitlelerin kamu hizmet ve ekonomik destek beklentileriyle bunların eşitlik ve adalet içinde yürütölmeleridir. Meskûn mahal çatışmalarında coğrafi cezalandırma devrede, deprem geçiren 10 ildeki ederi konsolide olumsuzdu.

Büyükşehirlerde kentsel dönüşüm projeleri devrede, Antakya'da daha yeni iptaller gerçekleşmişti. Depremde yol açacağı tepkime ortadadır. Suriye savaşının yol açtığı ekonomik sıkıntılar, Suriyeli sığınmacılarla katmerleşmişti. Hatay'daki, K. Maraş'taki mevzii mezhepsel ayrışmalar, daha şimdiden kaşınmaktadır.

66. Hükümet, yakın dönem diğerleri ayrı daha yeni imar barışı uygulamış, lider Erdoğan, önceki yıllarda bölge illerini ziyaretlerinde imar barışının getirdiği kolaylıkları ve faydaları izah etmekteydi! Bu izahat, depremden sonra süratle iktidar aleyhine çevrime sokuldu. Zemin kırıcı kökten yanlışlayıcı, politik ederi ortadaydı.

İçişleri Bakanı Soylu Kasım.2022'de iddialı propaganda videosu hazırlamış, **"bir daha asla nerde bu devlet dedirtmeyeceğiz, depreme muazzam hazırlandık"** demişti. Birikmiş yıpranmışlık ve dayanıksızlık, bu tür karar ve mesaj düzenleriyle pekişmekteydi. İma edilen, 66. Hükümet, sosyal medyadan başka, bölge halkı nezdinden de birikmiş olumsuz streslerle muhatap olacaktı, olmuştur.

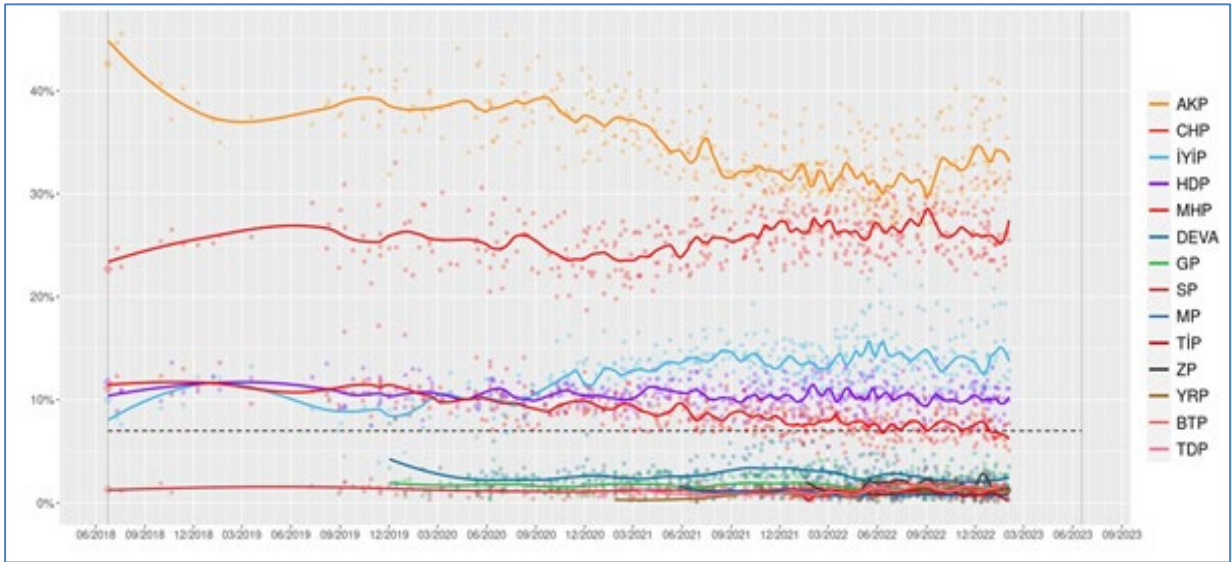
66. Hükümet, 6.Şubat K. Maraş depremine kamuda çok yüksek TL likiditeyle yakalanmıştı. Bu likidite önemli kısmının deprem bağış kampanyasıyla serbest

kaynak haline getirilmesi ayrıdır. Hazine-Maliye devletin harcama düzeninin kendi içinde de depreme dair harcamaların serbestisini ciddi yükseltmiştir. Bununla birlikte, 66. Hükümet elindeki bu çok yüksek likidite, kuşkusuz, seçimlerde akaryakıtta sübvansiyondan elektrikte indirimde sair yolla araçsallaştırılacaktı. Deprem bu imkânı belli ölçüde daraltmış ve fakat bağış şeklinde kaynakla ek serbesti üreticidir.

“Hazine ve Maliye Bakanlığının internet sitesinde yayımlanan genelgeye göre, depremlerle ilgili alımlarda harcama sürecini hızlandırmak amacıyla mali hizmetler birimince zorunlu olarak ön mali kontrole tâbi tutulması gereken harcamalara ait limit artırıldı... OHAL dönemi için geçerli uygulama kapsamında, söz konusu limitler mal ve hizmet alımları için 15 milyon lira, yapım işleri için 45 milyon lira olarak uygulanacak.”

Depreme dair kamu harcamaları, bize göre, küçük ölçek geniş tabanlı iktidar networklarını kollamada hacimli ve etkin biçimde devreye girecek değildir. İstisnası, bölgedeki iktidar networkları lider Erdoğan'ın budama ameliyatına tepkiyi yaygın ve sert hale getirirse, oylarda kayma ihtimali, deprem harcamalarında bu networkları rahatlatmak için koşullandırabilecektir.

Siyasi partilerin oy tahminlerinin ortalaması hemen yukarıda grafikte nakledilmiştir. Şubat. K. Maraş depremi 2023 seçimlerine etki edecek mi? Ne yönde ve ölçüde? Muhakkak edecek, iktidar oylarında gerilemeye yol açıcudur. Oylarda muhalefete kayma ihtimali güçlü, derecesi muammadır. Depreme maruz kalan

bölgede konutunu yitiren hemen hiç kimse hak kaybına maruz kalmak istemeyecek, kredi ya da başka destekleri yitirmek istemeyecektir.

Bununla birlikte bölgeyle etkileşimde olup bölge dışında yaşayanların oy tercihlerinde kayma daha muhtemeldir. Misal KYK yurtlarında barınma, öğrencileri iktidar aleyhine iyice keskin kılıcıdır. Depremden kaçan geniş ailelerin diğer illerde yol açtıkları konutta erişim baskısı, yükselen kiralar, yine iktidar aleyhine potansiyelleri besleyicidir. Bu tür hususta iktidarın kendi namına politik hasar sınırlayıcı çerçeve hatta öngöründe bulunmadığı ortadadır.

Cumhur İttifak'ının depreme maruz kalan illerde (*tümüne tek bir bölge diyelim*) oy ortalaması %59,38; bu ortalamayı en çok gerileyen Diyarbakır'dır (*Cumhur İttifak 2018 Türkiye bütününde oyu %53,66'tı*). Millet İttifakı'nın 10 il/bölge ortalaması %23,06 (*Millet İttifak 2018 Türkiye bütününde oyu %33,94 idi*). HDP'nin 10 il/bölge ortalaması %16,26, *Diyarbakır %67 ile ortalamayı yukarı çekmektedir, Diyarbakır hariç ortalaması 10,7'dir (HDP'nin 2018 Türkiye oyu %11,70'ti)*. Kısaca, oy kaymalarını bu manzarada bölge illeri için düşük, etkilenen diğer illerde kayda değer, Haziran.2023 seçimlerinde denklem değiştirme potansiyelli görmekteyiz.

İl 2018 Milletvekili	Cumhur İttifakı %	Millet İttifakı %	HDP %
Adana	46	39,8	13,4
Hatay	50,3	38,5	10,8
Osmaniye	68,2	28	3,2
K. Maraş	75,25	20,8	3,4
Malatya	70,3	22,5	6,7
Ş. Urfa	62	6,5	29,3
Diyarbakır	21,7	6,5	67
G. Antep	64,2	23	11,7
Kilis	71,5	26,2	1,8
Adıyaman	64,4	18,8	15,3

Millet İttifakı'nın depremde sahada işleyişine kısaca temas edilmelidir. Cumhur İttifakı, Ak Parti-Ö. Çelik'in ifadesini teyit edercesine sahada bir bütün olarak devredeydi. Ülkü Ocakları da dikkat çeken ceketleriyle işbaşında görünmüştür. Millet İttifakı ise sahada münferiden yer almıştır. Kılıçdaroğlu, Akşener sahaya ayrı ayrı çıkmışlar, ayrı ve uzak programlar uygulamışlardır.

CHP kanadında İstanbul, Ankara ve İzmir Büyükşehir Belediye ekipleri ve 110 milletvekiliyle, tam-kapasite devredeydi. CHP'nin onlarca detaylı ve her biri ayrı saha (*konuda işlevsel görünen*) 3 ayrı grup ve 10'a yakın tematik komisyonları süratle teşkil ettirilmiş, dikkat çekiciydi. **Akşener'in Başkan Erdoğan'la teması**, talepte bulunup kabulünü deşifresi izlenirken **Kılıçdaroğlu, Erdoğan-Ak Parti iktidarıyla deprem konusunda iş birliğini reddetmiştir.** İma edilen, Millet İttifakı'nın 6. Şubat K. Maraş depreminde kendi içinde mesafeli görüntü verdiğidir.

Coğrafya/yataydan ziyade, politik neticeye dair daha baskın hissedilecek olan, zaman/akıştır. Depremin vurması, arama-kurtarma ve acil yardımın ağır eksik ve gecikmeli oluşu, açıkçası arama-kurtarmadan hacimli ölçüde yoksunluk, yardım dağıtımlarının aksaması, iktidar cihetinden tümü politik maliyeti, ilk-evrededir.

Depreme maruz kalanlara yardımlar artık ve kararlılık kazandıkça, yaralar sarıldık istihdam, kredi, tarife, sübvansiyonlar devreye girdik bina inşaat temel ve duvarları yükseldikçe, iktidar cihetinden politik destek, belli hatta büyük ölçüde onarılacaktır. Bu bakımdan; barınma, kira vd. nakdi yardımların hacmi, kesintisizliği ve objektivitesi, iktidar politik desteğinin yitirilmemesinde kritiktir.

İktidardan neşet eden ilk tepkime; 10.000 TL nakdi yardım ve 5.000 TL taşınma desteği, küçümsenmemesi gereken rakam gibi görünmekte ancak, böyle değildir. Kamu bankaları önünde 10.000 TL nakdi yardım için kuyruklar uzamış gitmiştir. Bölge halkı en azından yıkılmamış binalardaki eşyalarını kurtarmak, depolamak istemekte, Drone ile alınan görüntüler sonrası vinçlerle taşımalar

yaşanmakta, operatif yönden kolay olmaması maliyeti kestirilebilir. Aile-Sosyal Yardım Bakanlığı veri seti ve düzgün kullanımı kritiktir.

Deprem illerinden Adana ve Hatay'da muhalefete kayma barizdi. Bunun süreceğini kestirmekteyiz. Depreme maruz kalmış diğer illerdeyse Cumhuriyet İttifakı, oylarını büyük ölçüde, az kayıpla koruyacak tahmini makul. Ülke ölçekteyse, iletişim evreni faslında değinildiği üzere, depremin politik faturası iktidara kesilecek görünmektedir. Herkesin bir defteri var! Seçmenin de. 6.Şubat ve devamında *-yer kalmışsa-* sayfaları nasıl doldurduğunu yakında göreceğiz. Kısaca deprem esnası diyebileceğimiz ilk-evrede yiten politik destek bilahare büyük ölçüde geri dönebilecektir.

Deprem, 66. Hükümet'i münhasıran, parti-propaganda süreçleri cihetinden siyasi iktidarı tümüyle depreme bağlı hale getirecek midir? Büyük ölçüde evet. 2023 seçim kampanyasının merkezî unsuru deprem bölgesinde yeniden inşa ve onarım süreçleri olacak mıdır? Büyük ölçüde evet. Misal muhalefet, daha önce zayıf da olsa politik umut teşkil ettirme, vaatte bulunma kapasitelerini, depreme odaklanma nedeniyle büyük ölçüde yitirebilecek, daha kötüsü, iktidarla birlikte ülkenin bütünlüklü ve zamana yayılı gidişatını okuma, değerlendirme ve bunlara dayalı ikna söylem zeminlerini deprem nedeniyle düzgün çataamayacaklardır.

Başka ifadeyle, seçime girerken ülkenin bütünlüklü okunma ve yönetilmesine dair mevcut ağır işlevsizlik, deprem nedeniyle pekişerek sürecektir. 6.Şubat K. Maras depreminin politik en büyük bedellerinden biri, bu pekişmedir.

66. Hükümet misal; Kanal İstanbul Projesi ya da yeni otoyol inşa programlarını askıya almak zorunda kalacaktır. Bunun, depreme aşırı bağlanmış muhalefetle birlikte siyaseti depremde gömülü kılma riski var mı? Evet. Daha şimdiden siyasi parti çalışma (Ak Parti) seçim beyannamelerinde depremin yıkımını giderme, onarma ve yerine koyma bakımından hacimli vaatler yer alacak görünmektedir.

Politik devinimi konsolide ederken sadece depremin iktidar cihetinden götördüklerine, Hükümet yönetim ve koordinasyon yeteneklerinden ağır düşüşün somutlaşmasına odaklanılmamalıdır. **Deprem, belki daha çok, ekonomide ağır problemlerin anonimleştirilmiş maliyette hiper enflasyon eliyle örtülmesini daha az hissedilir kılacaktır.** Bunu depreme dair kamu harcamalarının haklılaştırmasından öte, genel odaklanmada değişim ve korkunun üreteceği iktidar tolere etme eğilimlerine bağlamaktayız. 6.Şubat K. Maraş depremi, Türkiye’de siyaset kurumun esas/yapısal işlevsizlik ve meşruiyet yitimini daha da izlenemez kılıcıdır.

Sivil Toplum

6.Şubat K. Maraş depreminde Türk sivil toplumu, biri açık görünen gereklilik, diğeri kapalı hissiyat olarak ikili aks hem üstünde hem arasındaydı. Sivil toplumu piyasa ile birlikte/iç içe/tam-geçişli kabul ettiğimizi ikaz edelim.

Açık gerekliliğin işleyişi kabaca şöyleydi: Sivil toplum, ilk-evvel, deprem bölgesinde devasa yıkımın derhal farkına varmış, can ve mal hacimli yitimleri kestirmiştir. Depreme maruz kalmış illerin alanı geniş ve yerleşim yer deseni (*şehir, kırsal, alt-yapı, deniz kenarı, dağlık sair*) farklı farklı, deprem mesafesi büyük şehirlere uzak, sivil toplum acil müdahaleyi gayr-i iradi olsa da devlete bırakmak zorundaydı.

Böyle olmasa, kar kış ayırıcıdır, büyükşehirler yakın, büyükşehirlerin arasında bir yerde deprem olsa, sivil toplum, tırnağı dişiyle arama-kurtarmaya da bizzat ve derhal girişirdi. Sivil toplum ilk iki günlük acil arama-kurtarma ekip açığını önceden kestirse, muhakkak, kendisi devreye girerdi. Burada asıl özne İstanbul ve İzmir, ayrıca ve kısmen Ankara'dır. Depreme maruz kalan 10 ilin yakın çevresindeki illerde sivil toplumcu inisiyatif ve organizasyon becerisi, **Kayseri hariç**, yok denecek kadardır.

Sivil toplum, iddialı idari kapasitenin gerçekte altının boş olduğunu kestirmekte, emin olamamaktaydı. Acil arama-kurtarma ve müdahalelerde yokluk, gecikme, yetersizlik, sivil toplumun ilk şokuydu. Büyükşehirlerde geniş kitlelerde deprem bölgesinde acil arama-kurtarmayı devlet halledecek "kanaati", deprem saati 04.17, arama-kurtarma ekiplerinin iş-başında olacaklarına dair akşam ana haber TV görüntü beklentilerini besledi.

Araya giren 13.24 depremi ayrı, akşam olmuş ve acil arama-kurtarma ekipleri işbaşında değildi. Arama kurtarma nerdeyse yok denecek kadar azdı. Enkaz(lar)dan çığlıklar yükselmekte ve bu, TV ekranlarında kısmen, sosyal medyada ise tamamen yer almaktaydı.

Türk milleti depremin esas şokunu, sabah ve öğlen depremden hemen sonra ya da hacim ve derinliğini kestirdikleri yıkımla değil, akşama dek teşkil ettirilmeyen arama-kurtarma eksikliğiyle yaşadı. **Devlet**, belki 1999’ dan bile ağır olumsuz ederde, yine, **yoktu**. İkinci ve daha ziyade üçüncü günden sonra işleyiş yine yetersiz ama daha dengeli, arama-kurtarma ekipleri yabancılar dâhil peyderpey gelmekteydi.

Bunun, enkaz altındakilerin büyük bölümünü kurtarmaya yeteceğini, sivil toplum deprem tecrübesine nazaran kestirilebilirdi. Kestirilebilirdi ama bölgede kış devrede, soğuklar, enkaz altındakilerin donarak ölmelerine yol açacaktı. Depremin ikinci/üçüncü günü devreye giren fakat yine de sayı ve teçhizat/egitim olarak yetersiz arama-kurtarma ekipleri bu kez, ülke ölçek *çabuk olun, enkazda donacaklar* baskısı altındaydı.

Nitekim enkaz altında ölümlerin büyük bölümü donarak gerçekleşmiştir. Enkaz altında kurtarılan 114.834 kadar depremzede (*Başkan Erdoğan; 20.Şubat*), aslında, neyin kati kuvvetle muhtemel teyidiydi? Enkaz altından kurtarılamayan on binlerin. Tekraren; ülkeye hukukan acil lazım olan, belki de kitlevî adli tıptı.

Kapalı hissiyata gelince; sivil toplum, sadece depreme maruz kalınan iller değil, ülke ölçekte yorgun, bitkindi. Meskûn mahal çatışmaları, Suriye savaşı ve sınırdaki gelişmeler, hacimli sığınmacılar, 15.Temmuz darbe girişimi, terör eylemleri, Covid-19 salgını, büyükşehirlerde ekonomik kriz derken üstüne 10 ilde birden deprem hem fazla geldi hem de afetlerden **bezginlik** barizdi.

Toplumsal sığa diye özetlenebilecek hal devredeydi, etkindi. Deprem bölgesine yardımlarda özel sektör büyük ekonomik gruplarında ayrışma ayrı, aynı gruplardaki ihtiyatlılıktan çok “yeter artık” tavrı kesine yakındı. Ölü taklidi yapmadılar ama fazla yardım da etmediler. Bilerek etmediler. Bunun ihtiyatlılık ve iddihar saiki ayrıdır, gelecekte daha kötülerini de olabilir, hacimli afet ve olay riski, kesintisiz hale gelmişti. Kapalı hissiyat kısaca böyleliklekti.

Sivil toplumun, devletten ayrı, dış (*politik/diplomatik*) etkileşimi nasıldı? Depremde dış yardımı çağıran, organize eden, bunları bırakın onlarla etkileşime giren doğru dürüst STK, na-mevcuttu. Nasıl girilsin; fonda FETÖ, PKK, ABD “cü”, “lı”, “ci” ithamı pusuda beklemekteydi. Neticeten, NATO-AB yardım protokolleri devredeyken yola çıkan ABD uçak gemisi “istenmemiştir”. Enteresandır; sosyal medya hemen tamamen içe dönük, yurt dışından yardım çağıran hatta buna girişen, yoktu. Başat istisna; kripto para sistemleri üstünden gelen yardımları!

Kurumsal dış yardımlar da yetersizdi. IMF kapı bile aralamadı! DB ve BM 1'er milyar USD temin etmekle ilgilenmekteydi. Hemen hepsi buydu! **Körfez ülkeleri** diğer dış yardımlara nazaran öne çıkan ülkelerdi. **Suud, BAE, Katar** yardımları dikkat çekiciydi. Deprem yaşanan bölgede sığınmacı Arap nüfusu fasılda gözetilmelidir. **O sığınmacılar zaten Körfez ülkelerinin zamanında ülkemize sponsor olacağız dedikleri maliyetlerdi!** Katar ve hasbiliği istisnadandır. Bunun gerekçeleri ayrıdır.

Başka ifadeyle, ülke, derli toplu bile değil, kayda değer bütün şeklinde, depremdeki hasarı devamen olumsuz akışı değiştirici dış yardımdan yoksundu. Şu da hatırlatılmalı; Ukrayna savaşına yardımla meşgul enerji krizinin toplumsal yaralarını saran Avrupa manzarası ortadadır. Covid-19'dan yeni çıkmış, Türk milletindeki toplumsal sığa problem, Batı/Avrupa âlemi için de cariydi.

6.Şubat K. Maraş depreminin ekonomik yıkımında ikaz edilmesi gereken ve çalışmada ekonomi bahsinin çerçeve dışı bırakılmasına amil hususa değinilmelidir: Bölgede; kayıtlı ekonomiden çok daha fazla **kayıt dışı ekonomi ağır yıkıma uğramıştır**. Suriyeli sığınmacılar ayrıdır, onlar olmasa da bölgenin sınır ve kayıt dışı ticaret ağırlıklı işleyişi malumdur.

2012-14 MİT-Öcalan çözüm sürecinde; önceden yüzbinlerce kamyon/tankerle yürütülen petrol taşımacılığı petrol boru hatlarına alınmış, toplulaştırılmıştı. Bu aslında, iktidar iktisadi networklarının bölgeye giriş ilk-

evresindendi. **Ticaretin kılcallaşmasında ağır düşüşün ederi ortadadır.** Irak birinci dış ticaret partnerimiz olmaktan uzun zamandır uzaklaşmıştı! Suriye’de yıkım ortada, bölge halkının zor şartlara uyumu zordu.

Ekonomik yıkımı okurken kayıt dışı ekonominin ağır hasarı ve sayılan yakın tarihî gelişmeler dikkate alınmalıdır. **Yine ağırlıklı 2012’de tektonik ovaların şehir merkezleriyle birleştirilmeleri,** aslında ya da bir yerde, bölge ekonomisinin kaynak üretmesi, canlanması ve bir yolla güç kazanması için al-ver ya da sivil toplumun düzgün imarla (*kaideli milli devlet*) zamanlara yayılımın kesintiye uğratılmasıydı.

Ülke ölçek ve bölge uygulamasında sivil toplumun düzgün imarla zamanlara yayılımın kesintiye uğratılma arka planında, aslında, Irak tıkanıklığı, Suriye meselesinde izlenen ağır hatalı politikalar, çözüm süreci ve yan etkileri, bu etkileri bertaraf etmek için ödünleşme şeklinde tektonik ovaları şehir merkezleriyle hacimli-denetimsiz geçişli kılmak vardı.

6.Şubat K. Maraş depreminde yıkımın (ekonomik ve sosyal) asıl nedeni zamansal kıstak şeklinde 2012, 2012 kıştağının art alanında sayılan hacimli ve yanlış politikaların kesişme ve örtük ödünleşmesi vardı.

6.Şubat K. Maraş depreminde sivil toplum-iletişim evreni etkileşimine de odaklanılmalıdır. *Medya ve İktidar* raporlarımızda sosyal medyanın anonimleştirilmiş ve atomize edilmiş özneleşmelerle sivil toplumu un ufak ettiğine temas edilmişti. **Son deprem işleyişi adeta zirveye çıkardı. Konvansiyonel medyanın ne kadar elzem ve işlevsel olduğu, gözden kaçırılmamalıdır.**

Misal AA son derece işlevsel, etkin ve adildi. Ayrıca, tüm konvansiyonel medya içerik üretim yükünü büyük ölçüde üstlendi. Tebrik ve takdir edilmelidir. Öte yandan, böyle olmadığı sonradan anlaşılrsa da depremde yıkılan bina ya da otellerin safahatına dair haberlere mahkemelerce erişim yasakları (*böyle bir şey yoktu*) kamuoyunda ciddi tepki doğurmuştur!

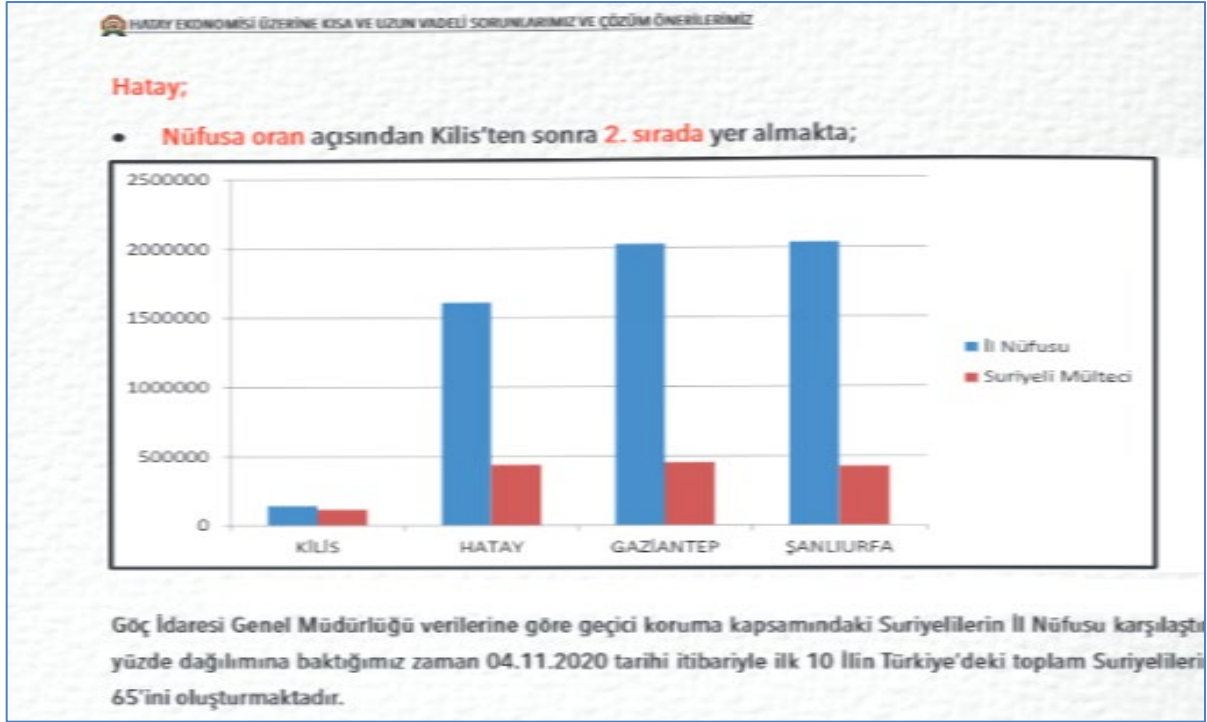

Neden? Ülkemizde son derece kritik, toplumun bütünü ve hayatiyetini tam ilgilendiren konuda mahkemelerce habere erişim yasaklarına gösterilmeyen tepki depremde gösterilmekteydi. **Bu aslında sivil toplumun kendiliğinden ve kendi için bilinçliliğindeki ağır bozukluğun tekrarıydı. Türk sivil toplumu, kendi hayatiyet, bütünlük ve devamlılığını tesis edecek mekaniklerin ayırında değildi.**

Deprem bölgesinde asker, jandarma, polis üniformalı/üniformalı görüntülü olup da yakaladığı hırsız/yağmacıyı döven, döverken galiz sövenin görüntüleri ferahlatıcı zannediliyordu! **Felaketlerde devleti/devlet kavramını askılamak, ahmalık ilk-zeminiydi.** Ama sosyal medya bunu istemekteydi! 6.Şubat K. Maraş depremi, milletlerin zamanlara asude yayılan kurum ve usulleriyle sosyal medyanın ağır zıtlığı, olumsuz kesiştiği süreçtendi.

Depremde ailesini kaybeden çocuklar cemaatlere teslim ediliyor muydu? Çocuk kaçırma organ mafyası devrede miydi? Yaklaşık on yıldır, artan ivmeyle, Kur'an kurslarında, "medreselerde" imam-hocalarca çocukları istismar, toplu tecavüz haberleri iletişim evrenindeydi. **Kayda değer ne tepkime ne de tavır İdarede de sivil toplumda da, yoktu. Mahşer yaşatacak maşerî vicdan, yoktu.** Oysa depremde çocuklara dair hassasiyet tavan yapmıştı. Sivil toplumda nesillerin geçişliliği anlayışı, çocukların varlığıyla sınırlıydı. **Sivil toplumda; habeas corpus, çocukların vücut ve akıl sağlıklarıyla bütünlüğü üstünden nesillerin geçişliliği anlayışı, na-mevcuttu.**

Sivil toplumcu hayatın olağanlığı, olağan üstünün tek başına sivil toplumu askıya alıcı olduğu unutulmamalıdır. Türk milletinin nüfus ve alan olarak %15'i, uzun müddet, olağan üstünün pençesinde kalacaktır. Geniş kitlelerin fizikî şartlarda ağır ve uzun müddetli kesintilerle bölgeden ciddi göç/çıkış yaşanması beklentiden olup bunun önemli kısmının 6-12 ay sonra geri dönüş şeklinde işlemesi kuvvetle muhtemeldir.

Hatay'da geri dönüşlerin sıkıntılı olmasını, ağır yıkıntının güç onarılabilceğini, büyük ölçekli üretim firma-tesisleri yanında ticaret bazlı il ekonomisinin geri dönüşleri teşvik etmeyeceğini, Suriyelilere yönelik tedbirlerle güvenlik meselelerinde çözümlerin kritik olacağını kestirmektediriz.

14.1 HATAYDA Kİ MÜLTECİLERİN İLÇE BAZINDA DAĞILIMI

Hatay ili ilçelerinin nüfus oranları incelendiğinde, en fazla nüfus sırasıyla %23,47 Antakya, %15,43 İskenderun, % 9,32 Defne'de olduğu görülmektedir.

Reyhanlı ilçe nüfusu 98.534 kişi olmasına rağmen % 131,28 Suriyeli barındırmaktadır.

Tablo 2: Hatay da ki Suriyeli nüfusun ilçe nüfusuna oranı

İlçe	İlçe nüfusu	Suriyeli nüfusu	Suriyeli nüfusun İlçe nüfusuna oranı (%)
1 Reyhanlı	98.534	129.354	131,28
2 Kumlu	14.233	7.329	51,49
3 Kırıkhan	115.196	56.025	48,63
4 Yayladağı	35.460	15.233	42,96
5 Antakya	377.793	126.890	33,59
6 Belen	33.540	10.102	30,12
7 Altınözü	61.106	18.353	30,03
8 Erzin	41.368	7.450	18,01
9 İskenderun	248.335	38.642	15,56
10 Hassa	56.409	8.189	14,52
11 Payas	41.409	4.891	11,81
12 Dört Yol	123.891	11.056	8,92
13 Arsuz	90.456	2.482	2,74
14 Defne	151.017	2.379	1,58
15 Samandağ	121.109	561	0,46

Kamu hizmetleri; bölgede SEGE seviyeleri ortalamalarında, buna mukabil Suriyeliler nedeniyle özellikle belediye ve kamu hizmetlerinde kısmi çökme zaten devredeydi. Savaş, meskûn mahal çatışmaları, kısmi coğrafi cezalandırma ve çok sayıda Suriye güvenlik harekâtı İdlib ve Halep kayıt dışı networklarının ağır baskıları, kayıt dışı ekonominin sıçramasına yol açmaktaydı. Covid-19'da en hasarlı iller asında, sınır illerimiz en başta yer almaktaydı.

Kayıt dışı Suriyeliler; sığınmacıların 'buldukları şehrin dışına çıkmama' kuralı depremin gerçekleştiği 10 ilde yaşayan sığınmacılar için askıya alınmıştır. Suriyeliler, depremin gerçekleştiği illerden diğer illere ikamet için geçiş yapabilecektir. Bu aslında bölge illerindeki ağırlaşan stresi hafifletmek için eğreti çözümdendir ama Esad-Suriye yönünde, Putin-Rusya önemli teşviklerine rağmen "politika tetiklemediğini" ikaz edelim. Şimdilik diye ihtiyatlı olalım.

Teknikleşme-bilimselleşme-planlamacılık; deprem olmuş, bölgesel ölçekli, mesele sadece yapıda denetim yetersizliği, usulsüz imara açmalarla sınırlı değildi. Bölgenin alt-yapısı, güvenliği, yoğunlaşma biçimleri, ilh., tümü hatalıydı. Deprem herhalde siyaset kurumu ve idarenin yetersizliklerini değil, **organize akla** olan ihtiyacı da serimlemiş olmalıydı! Olmamıştır.

İster jeo-fizikçi, inşaatçı ister sosyal ve ekonomik planlamacı hukukçu, depremde ani ya da yedeğin devreye girişi şeklinde olsun herhangi "otorite" üretilmemiştir. Türlü naif otoriterlik gayret hatta zayıf potansiyeli, işlevsiz ve *meşruiyeti sınırlı siyaset kurumunca*, siyaset kurum bütününcü, derhal dışlanmış, devre dışı bırakılmıştır. Siyasi söylem ve süreçler, iddialı lider demeç ve laf çakmaları, sivil toplumun bilimsel akışına müsamaha dahi göstermemiştir. Deprem, siyaset kurumunun sivil toplum karşısında kellik ve fıdıllık halini sökmemiş, pekiştirmektedir.

Değerlendirmeler

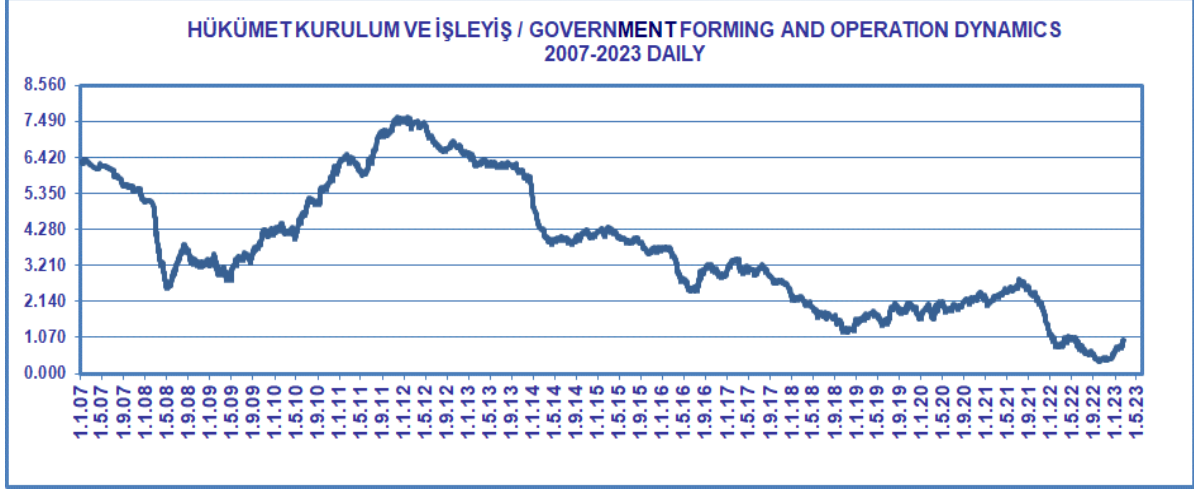
Tükenmeyen çeviklik, kapanmayan göz, bir cılız ses bekleyen keskin kulaklarla enkazdan kurtarılacağı amansız arayandan, kısılan nefes, donan vücut, kapanan gözlerle umutsuz kurtarıcı bekleyene dönüştürülmek! Siyaset kurumunun ürettiği sivil toplum, neticeten, buydu.

Ülke-toprak, vatandaş-insan, egemenlik ve yönetimlilik üçgeninde durum: İrfandan mahrum kanla serpme sulanmış, maksatsız koşturmaca hasılasız emekle eğreti donatılmış topraklardaydık. Yıkayıp temizlenmiş, imanlı omuzlardan dualarla teslim edilenleri kucaklaması beklenmemeliydi. Böylesine ihanet edilip geri dönüşsüz küstürülen toprakların hiddeti, şimdilik, buydu.

Devlet-Millet bir ve aynı, tek aynanın iki yüzüdür. Kamucu hakikat kırık ayna gibi, paramparçaydı. Millet, Temmuz.2016'da parçaları eğreti birleştirmiş, devlete, gönülsüz iade etmişti. Depremde zaten parçalanmış kamucu hakikati, enkazdan süpürmekteydik.

Netice

66. Hükümet'in, 6.Şubat K. Maraş depreminde yönetim ve koordinasyon ağır aksaklıkları paylaşılan genel kanaattir. Deprem, ifade hoş olmasa da 66. Hükümet için, politik geri dönüş fırsat penceresindendi, açamamıştır. Sivil toplumda bıkkınlık ve bezginlik, 66. Hükümet'te ağır yorgunlukla eşleşmişti. Depreme tepkime, Hükümet'in muayyen sahada başarısızlığını değil, genel yönetim ve koordinasyon bozukluğunun, ayrıca, idari kapasitede çökme eşğini zorlayan ancak henüz oraya varmayan tahribatın sağlam gösteriydi.

Saygılarımızla,

S Bilişim Danışmanlık

"Bu raporun barındırdığı ya da dayandığı bilgiler yazarlarının doğru ve güvenilir olduğuna inandığı kaynaklardan alınmış ve akademik denetime tabi tutulmuştur. Bununla birlikte üçüncü şahıslardan alınan hiçbir bilginin doğruluğu ve tamlığı bağımsız olarak onaylanmamış buna dair bir garanti verilmemiştir. Rapordaki ifadeler geleceğe dair güncel beklentiler temin edebilir ve doğrudan güncel veya tarihi bir gerçeğe ilişkin olmayan herhangi bir beyan içerebilir. İşbu ifadeler bilinen / bilinmeyen riskler, tereddüt ve kapsamlı olarak belirtilmemiş başka faktörler içerebilir. Bu rapora katkıda bulunanlar sürekli değişen bir çevrede faaliyet gösterdiğinden devamlı yeni risklerin ortaya çıkması doğaldır. Okuyucu bu ifadeler aşırı bir güven sergileyerek yatırım ya da ticari bir işlem yapmalarını için uyarılmaktadır. Raporun hazırlanmasına katkıda bulunanlar yeni bir bilginin doğuracağı sonucu müteakiben hiçbir ifade üzerinde halka açık bir güncelleme yapma zorunluluğu taşımaz. Raporu yazarlar bu bilgilerin kullanımına bağlı doğacak hiçbir zarar yahut kayıptan hiçbir şekilde sorumlu tutulamazlar." **Tüm hakları saklıdır. Bu raporun hiçbir parçası fotokopi, kayıt, bilgi depolama ve yeniden kullanımı mümkün kılacak araç / sistem dâhil olmak üzere alıntı yapılamaz, yeniden yayınlanamaz.**